

STATENKOERIER

uitgave van het wijkoverleg Statenkwartier
quarterly magazine for inhabitants of the Statenkwartier

Aan de bewoner(s) van dit huis

ENERGY GUARDS HELPT HET STATENKWARTIER VERDUURZAMEN

ENERGIEZUINIG EN KLIMAATVRIENDELIJK WONEN?

Iedere woning met zijn bewoners is uniek. Waar de één baat heeft bij een warmtepomp en zonnepanelen, kan voor een ander kierdichting een goede eerste stap zijn. Naast het geven van advies, voert Energy Guards de werkzaamheden zelf uit.

Na de installatie blijven wij beschikbaar voor service en onderhoud, dag in dag uit, het hele jaar. Wij hebben ondertussen meer dan 150 woningen in het Statenkwartier verduurzaamd.

WILT U EEN VRIJBLIJVENDE AFSPRAAK MAKEN?

BEL OF MAIL ONS: 070 310 63 03 - INFO@ENERGYGUARDS.NL

4	't Haagsch Snoephuis
8	Wat doet het bestuur?
10	Nieuw bestuurslid communicatie
12	Walking Dinner
14	Sjaak Kroes, pop-updichter
16	Aletta Jacobs krijgt een standbeeld
20	World Forum klaar voor de toekomst
22	Toren van Oud
26	Toekomstige warmte oplossingen
30	Kinderpagina
34	Paagman verbouwde en verbouwt
37	Nieuwe galerie 'Lauwer'
38	Men schrijft ons
40	Dé expat bestaat niet
42	There is no such thing as the expat
44	Voor het klimaat en voor de kick
46	Bomen, tegeltuintjes en duurzaamheid
48	De gebroeders Van der Bol
50	Het plantsoen Frederik Hendrikplein
52	Bescherming Architectuur Statenkwartier
54	Elektronische reclamezuilen
56	Autodelen en verhuren
57	Bomenroute 1
59	Bomenroute 2
62	Colofon, Adverteren, Wijkinformatie

Van de redactie

Jan Bron Dik
2018, 2021

Abe van der Werff
2016, 2019

Menno de Groot
2017, 2020

De kernredactie van de Statenkoerier bestaat uit Jan Bron Dik, Menno de Groot en Abe van der Werff (*ik kon het niet laten een tekening van ons te maken om het driemanschap uit te drukken*). We rouleren ieder jaar van hoofdredacteur. Dit jaar ben ik opnieuw aan de beurt. Prachtig werk om te doen. Wel véél werk! De Statenkoerier wordt overladen met lof, ik zeg maar gewoon zoals dat tot ons komt. Zelf vinden we dat het echt nog wel beter zou kunnen. Is het mogelijk ons magazine vaker dan viermaal per jaar uit te geven? Moeten we aansluiting zoeken bij aangrenzende wijken? Veel hangt af van de financiën. Het aantal advertenties bepaalt eigenlijk onze armslag.

Bewoners van het Statenkwartier zitten niet stil. Er is de kunstroute en de bomenroute en een algemene stadsroute die ook onze wijk aan doet. Later in het jaar volgen onder meer een muziekroute. De voorzitter van het wijkoverleg stelt al die initiatieven met genoegen vast en zij is niet de enige.

De Statenkoerier wordt bezorgd op 6.500 adressen in het Statenkwartier. Iedere hoofdbewoner krijgt een exemplaar. Dat blijft zo.

Extra! Voortaan geven we extra exemplaren af waar we een wachtkamer verwachten, bijvoorbeeld bij een huisarts. Hebt u een wachtkamer maar kreeg u geen extra Statenkoerier? Stuur even een mailtje naar statenkoerier@statenkwartier.net.

Nieuw! De Statenkoerier schenkt vanaf dit nummer extra aandacht aan nieuwe winkels, ingrijpende verbouwingen en nieuwe ondernemingen. Soms denk je dat het op de Fred een komen en gaan is van winkels, maar het blijft er nog altijd druk en gezellig en alle 'oude' winkels lijken te floreren. Dat is knap want huurprijzen voor nieuwe winkels bereiken record hoogtes. Ook de Aert van der Goesstraat functioneert goed met recente vestigingen te midden van drukbezochte café's en restaurants.

Goed nieuws! Boekhandel Paagman maakt een duidelijke plek vrij om een nieuwe Statenkoerier mee te pakken (u hebt hem dan al, maar een ander wil hem ook graag lezen). Dat de Statenkoerier ook wordt gelezen buiten het Statenkwartier, vertelde de baas van Dick's snackcar. Die leuke traditionele snackcar stond zo mooi op de omslag van de vorige Statenkoerier. Toen kwam iemand van ver weg hier een frietje mét halen want hij wilde dit wel eens met eigen ogen zien. En, beviel het? Ja, sprak hij volmondig.

Abe van der Werff

't Haagsch Snoephuis

Tekst en fotografie: **Jorien Jansen**

Ik ken Robert en Martin al bijna net zolang ik in het Statenkwartier woon. Vroeger kwam ik namelijk bij hen om mijn vakantie-reizen te boeken. Dat is verleden tijd. Alweer sinds november 2013 runnen ze 't Haagsch Snoephuis. Het eerste lustrum zit erop. Hoe is dat dit Statenkwartiers ondernemerspaar vergaan?

Robert (rechts) en Martin 't Hart

Hoevel de winkel klein is (30 m²), is ie overweldigend: vol, kleurrijk, je aandacht wordt getrokken door van alles en nog wat, je komt ogen tekort. Robert 't Hart (volgens mij altijd goed gehumeurd) verwelkomt me hartelijk. Hij leidt me via de trap naar boven en daar kom ik tot mijn verbazing in een gezellige huiskamer. Met gedekte tafeltjes, schilderijtjes aan de muur, een kast met oud-Hollandse prullaria en een mooie klassieke spiegel. "Ons pareltje" zegt Robert stralend, "deze ruimte kun je huren voor kinderpartijtjes, een kidsontbijt, high tea of pannenkoekenfeest. Er wordt veel gebruik van gemaakt".

Geen dertien in een dozijn

Martin (67) en Robert 't Hart (49) hebben al 25 jaar een zaak op de Fred, ze zijn 30 jaar een paar en 17 jaar getrouwd. Martin begon een reisbureau en al snel nadat ze elkaar leerden kennen ging Robert bij hem aan de slag. Bij de OPCW hielden ze vijf jaar lang ook kantoor voor reizen. Maar met de komst van internet, en van thuis uit boeken, veranderde de reiswereld dusdanig dat de omzet en bedrijfsvoering onder druk kwamen; de kosten stegen en de commissies daalden. "Je denkt dan: hoe lang gaat dit goed", zegt Robert. "Dus op een gegeven moment hebben we de knoop doorgehakt. Het roer moest om. We wilden wat anders gaan doen, het ondernemen zit ons in het bloed." Waarom begin je dan een snoepwinkel? Robert lacht: "Dat idee ontstond op een gezellige avond met vrienden en een fles goede wijn. Het moest iets zijn wat past bij ons kleine winkeltje. En het moest uniek zijn, karakter hebben. Geen dertien in een dozijn. Ik dacht aan cadeauartikelen maar dan wel knus, kneuterig. Zo kwamen we op oud-Hollands en snoep. Een vertegenwoordiger heeft ons verder geholpen." Het vertrek van Jamin speelde op de achtergrond mee. In zes weken tijd werd de winkel getransformeerd van reisbureau naar snoepwinkel. Robert: "Sinterklaas, onze grootste kindervriend, verrichtte de feestelijke opening op 16 november 2013."

Omaatjes komen bij ons binnen

Over de Zwarte Piet-discussie gaan we het niet hebben, maar Robert grijpt het wel aan om zijn plezier in het contact met kinderen te illustreren. "Een peuter legde het mij uit: 'Roetveegpieten zijn nog niet zo lang Zwarte Piet. De zwarte Zwarte Pieten zijn ouder en al véél vaker door de schoorsteen gegaan. Daarom zijn ze zwarter en hebben meer ervaring.' De logica van kinderen is mooi en intens en hun uitspraken zijn vaak zo leuk." Hebben Martin en hij de doelgroep kinderen ook bewust opgezocht? "Wij zijn dol op kinderen", beaamt Robert, "en als kinderen het naar de zin hebben, hebben ouders het ook. Commercieel gezien is dat een positief gegeven. **Vorig jaar zijn wij uitgeroepen tot de Lekkerste Snoepwinkel van de Regio; een mooie titel en eer voor onze snoepwinkel uit grootmoeders tijd.** Omaatjes komen bij ons

binnen met hun kleinkinderen en laten dan zien welke snoepjes zij vroeger kregen: stroopsoldaatjes, duimdrop, wafeltjes, framboosjes, boterboontjes." De winkel heeft een enorme ontwikkeling doorgemaakt en er zit nog steeds beweging in. Robert: "Wij zijn geen gewone snoepwinkel, een bezoek aan ons is een belevenis waarin je alle jaarlijkse festiviteiten kunt ervaren en proeven: van Halloween en Sinterklaas naar Kerst, van voorjaar via Moederdag en Vaderdag naar einde schooljaar en de zomervakantie, noem maar op! Je vindt dus bij ons geen pepernoten in september."

Betrokken in de wijk

Natuurlijk hebben we het ook over onze wijk en hoe die zich ontwikkelde in de afgelopen decennia. Robert is geboren en getogen in het Statenkwartier. Zijn wieg stond op de Frankenslag. Hij vindt het wonen en werken in het Statenkwartier nog altijd heerlijk, maar ziet ook veel veranderingen. "Alles is gehaaster geworden. De inwoners van het Statenkwartier en het winkelaanbod zijn enorm veranderd. Lokale ondernemers zie je steeds minder op de Fred." Hij noemt een aantal namen van vroegere winkeliers die plaats hebben gemaakt voor ketens. "De bewoners en dus ook de clientèle zijn internationaler geworden. Er wonen nu ontzettend veel expats, ik denk dat ik meer dan de helft van de tijd Engels praat." Hij vervolgt: "Er komen kinderen bij mij in de winkel waarvan ik nog nooit de ouders heb gezien, maar altijd met een oppas of nanny. Expats zijn meer op zichzelf. Maar wij hebben ook fantastische expat-vrienden. Voor contact moet je open staan. Het Wijkoverleg heeft daar ook aandacht voor."

Zijn wieg stond op de Frankenslag

En zo hebben we het bruggetje gemaakt naar zijn betrokkenheid in de wijk. Sinds enkele jaren is Robert lid van het BIZ-bestuur. Hij houdt zich bezig met evenementen en heeft veel contact met het Maris-college en het Wijkoverleg over leefbaarheid en veiligheid. "Belangrijke zaken, en zo probeer ik mijn steentje bij te dragen aan de wijk. Met Jolanda Letterie van het Wijkoverleg trekken we daarbij goed samen op. Je zou het misschien niet denken maar in onze wijk is er veel eenzaamheid. Vroeger ontmoetten mensen elkaar op straat. Nu groeten sommigen niet eens. Ik krijg klanten in de winkel die niet eens gedag zeggen. Dat pik ik niet hoor, we gaan gewoon groeten", lacht hij. Een succesvolle samenwerking van Wijkoverleg, BIZ en Maris-college was het Halloweenfeest van vorig jaar. Het aantal deelnemers overtrof alle verwachtingen. Een ander voorbeeld is de uitvoering van het veiligheidsplan dat het Maris-college, HTM, bureau HALT, de gemeente, politie, BIZ en wijkoverleg hebben opgesteld om overlast in de wijk te voorkomen.

Prinses Beatrix

Regelmatig komen er in het snoephuis ook BN'ers over de vloer. Daar wil ik natuurlijk meer over weten! Prinses Beatrix is een welkome gast. "Ze vindt ons een éne zaak en komt snoepjes en cadeautjes kopen voor haar kleinkinderen, die er soms bij zijn. En zij is ook echt wel een tijdje binnen om van alles uit te zoeken. De winkel gaat dan dicht, de bewakers blijven buiten staan. We willen geen mensen die foto's gaan maken. Ik vind het echt een eer dat zij bij ons in de winkel komt", zegt Robert trots.

"Sinds 1½ jaar zijn wij in het Statenkwartier ook het officiële verkooppunt van de Bossche Bollen van Boheemen. Vorig jaar tijdens de Drie Dolle Bossche Bollen dagen hebben we ruim 2.500 bollen verkocht!" Ik kan het niet geloven, in zo'n kleine winkel; waar hebben jullie die dan in de koeling staan? "Dat vroeg de chauffeur van Boheemen ook", glundert Robert. "Die kwam aanrijden en belde meteen zijn bazin: 'ik denk niet dat die bestelling klopt hoor. Heb jij ooit weleens gezien hoe die winkel eruitziet?'" Zijn bazin antwoordde: "Die winkel is net een harmonica. Je trekt hem uit, alles gaat er in, je sluit hem weer, en alles zit er in!" Robert en Martin zijn vast van plan om het aantal verkochte Bossche Bollen dit jaar te overtreffen!

Hoe is het om zowel privé als zakelijk zo nauw met elkaar op te trekken, wil ik nog weten. "Overal is wel eens wat, dus bij ons ook", lacht Robert. "Wij vullen elkaar goed aan. Ik ben de creatieveling, op de voorgrond, het gezicht naar buiten. Martin is de stille kracht achter de schermen. Hij doet met name de financiën en administratie. We hebben het hier in de wijk enorm naar ons zin. Het Statenkwartier heeft allure. Wij hebben niet voor niets Haagsch met een sch geschreven. Als de herinrichting van de Fred klaar is, wordt het hier nog mooier. Wij zijn echt trots dat we op de Fred mogen zitten met onze winkel. En dan ook nog eens als eigen baas!"

Uitdagend vol interieur Haagsch Snoephuis

POPPENTHEATER

Kooman's Poppentheater speelt sinds 1969 elke woensdag en zaterdag om 14.30 uur kindervoorstellingen (5+) in het Statenkwartier. Bezoek een voorstelling met uw kind, kleinkind of verjaardagspartijtje.

Frankenstraat 66, www.koomanspoppentheater.nl, 070-3559305

Hier had uw Statenkoeriertje kunnen staan!

"Statenkoeriertje": maximaal 30 woorden zwart-wit tekst. Geen logo's. €30,00

Mirjam Kroemer: kroemer@kpnmail.nl

SCHILDERLESSEN

Atelier Ineke Toetenel, Antonie Heinsiusstraat 37
Maandag dinsdag woensdag 11.00-13.30 of 19.30-22.00 uur.

Informatie 070-3523945 of inekeschilderlessen@versatel.nl

Rob de Winter – Computer audio video

Voor al uw oplossingen op computer en televisie gebied. Bekijk de website voor meer informatie.

www.rob-de-winter.nl of bel met Rob de Winter: 06-47873066

YOUR DREAMJOB!

Sun, sea, sand, great team, good salary, family discount and take your tips home immediately! Do you want to work at the best restaurant of Scheveningen?

Mail: personeel@bluelagoon.nl

JOUW DROOMBAAN!

Zon, zee, strand, gezellig team, goed salaris, familie -10% en je fooi direct mee naar huis! Wil jij werken bij de gezelligste strandtent van Scheveningen?

Mail naar: personeel@bluelagoon.nl

Tuin, terras ontwerp
en aanleg

inpromptu

20 JAAR

Willem de Zwijgerlaan 52
070 355 43 73

Facebook / Instagram
www.inpromptu.nu

Celeste
HAUTE PARFUMS

Acqua di Parma	Floris
Annick Goutal	Geo F. Trumper
Caron	Lorenzo Villorosi
Caudalie	Molton Brown
Cire Trudon	Ormonde Jayne
Creed	Parfums Houbigant
Diptyque	Penhaligon's
Escentric Molecules	Serge Lutens

Frederikstraat 963
www.celeste-parfums.nl

KOOP EN VERKOOP | HUUR EN VERHUUR | BEHEER EN (NWWI) TAXATIES

KIMMEL&CO
MAKELAARSKANTOOR

EXPERIENCE THE
DIFFERENCE
ENJOY THE RESULTS

Wassenaarseweg 31
2596 CE Den Haag

Telefoon +31 (0)70 3 249 249

Fax +31 (0)70 3 244 002

E-mail info@kimmel.nl

Internet www.kimmel.nl

Wat doet het bestuur?

Tekst en fotografie: Abe van der Werff

De Statenkoerier wordt gemaakt in opdracht van het bestuur wijkoverleg Statenkwartier. Waarmee is het bestuur bezig en met welke resultaten? Die vraag hoort de redactie geregeld en daarom hebben we – overigens al jaren – een speciale ‘bestuurspagina’. Marjolein de Jong is sinds een jaar de nieuwe bestuursvoorzitter van het wijkoverleg. We praten met haar over wat het bestuur bezig houdt.

“Wat er allemaal in onze wijk gebeurt is het resultaat van een enorme inspanning van vrijwilligers.” Zo, dat punt is meteen gemaakt. Zie ook www.vrijwilligerspuntscheveningen.nl. Je vindt die vrijwilligers, vervolgt Marjolein, in alle maatschappelijke gelegenheden tot en met het bestuur wijkoverleg en de redactie Statenkoerier. Wat maakt de sfeer in het Statenkwartier zo geweldig? De jaarlijkse lampionnen optocht, Halloween, de optocht van Sinterklaas, de vele georganiseerde wandelingen, muziekdagen, Walking Dinner, de Kookclub in het Couvéehuis, de Kunstenaars in het Statenkwartier, het Buurt Preventie Team (onlangs met een prijs onderscheiden), Buurtenergie Statenkwartier (BES), te veel om alles op te noemen. Allemaal initiatieven van bewoners van onze wijk. Het is een echte *community* geworden. Wat is hierin de rol van het bestuur wijkoverleg? Stimuleren, zo mogelijk praktisch of met enige subsidie ondersteunen.

Dan is er het altijd aandacht trekkende onderwerp van parkeren. Met instemming van het bestuur wijkoverleg is eind 2017 in het Statenkwartier de parkeerbelasting ingevoerd, tegelijk met het Geuzenkwartier en Scheveningen. De gemeente gaf aan dat een evaluatie eind 2018 zou volgen. Niet zo gek, want na een jaar kan je overzien wat goed is gegaan en wat misschien verbetering behoeft. Ons wijkoverleg wil nu een enquête om de mening te weten van alle inwoners van het Statenkwartier. Welke vragen zijn in het onderzoek

te stellen? Past de gemeente dezelfde voorwaarden op het Statenkwartier toe als op de omliggende wijken? Het wijkoverleg vindt dat de naastliggende wijken gelijkelijk behandeld moeten worden als het Statenkwartier. Er was uitgebreid overleg met de gemeente over al deze vragen. De enquête is inmiddels op 9 februari aan de bewoners en bedrijven in het Haven-, Geuzen- en Statenkwartier rondgezonden. De evaluatie door de gemeente is pas over een halfjaar te verwachten.

Er zijn gelukkig meer aandachtspunten dan alleen parkeren.

Het bewonersinitiatief **Buurtenergie Statenkwartier** is een doorslaand succes aan het worden. Het bestuur ondersteunt dit initiatief van harte, vroeg subsidie aan en kreeg €100.000 voor de eerste fase van dit belangrijke project. Elders in dit nummer vertelt BES-voorzitter meer over de stand van zaken.

De website www.Statenkwartier.net maakt de communicatie in de wijk aantrekkelijk. Ook deze activiteit wordt gerund door vrijwilligers. Misschien kan de vormgeving van de website nog wat meer aanspreken. De redactie staat altijd open voor nieuwtjes uit de wijk. Zijn er bewoners die het leuk vinden aan deze website bij te dragen? Het bestuur zoekt redacteurs die begrijpen wat een website betekent. Het mooiste zou zijn als het team van redacteurs zo breed is samengesteld dat de levendigheid van het Statenkwartier goed uit de voeten komt.

Veel bewoners ergerden zich aan de plotselinge plaatsing van de **MUPI's**, dat zijn grote elektronische reclame zuilen. Er staat er bijvoorbeeld één tegenover boekwinkel Paagman. Bij het oversteken belemmert deze MUPI het zicht op het aanstormende verkeer. Bewoners en ook het bestuur van het wijkoverleg dienden een bezwaar in. Bewoners noemden deze reclame uitingen hinderlijk opdringerig en onveilig in het verkeer, naast bezwaren tegen de verstoring van zichtlijnen in ons Rijksbeschermd stadsdeel (zie verder bij MUPI's op pag. 54)

Voor het ondersteunen van projecten zoals onder meer de muziekroute, Walking Dinner en noem maar op, ontvangt het wijkoverleg een rond bedrag waaruit alle uitgaven moeten worden bestreden. Dus ook de productie van de Statenkoerier omdat deze publicatie de communicatie met en tussen bewoners behartigt. De financiële grondslag voor de Statenkoerier, gesteund door Vrienden van het Statenkwartier, vormen de inkomsten uit advertenties – zonder dit zou het blad niet kunnen bestaan.

Volgende bijeenkomst van het wijkoverleg voor alle bewoners van het Statenkwartier:
woensdag 18 april om 20.00 uur in het Henri
Couvéehuis, Frankenslag 139 Den Haag.

Naast wetenswaardigheden uit de diverse portefeuilles is het hoofdthema deze keer een haalbaarheidsonderzoek naar duurzame energiebronnen ter vervanging van ons aardgas. Iedereen uit de wijk is welkom.

Nieuw bestuurslid communicatie, wijkoverleg Statenkwartier

Tekst: **Menno de Groot / Dennis van Iersel** Fotografie: **familie album Van Iersel**

Op de wijkvergadering van 28 november j.l. is Dennis van Iersel benoemd tot lid van het bestuur van het wijkoverleg met communicatie in zijn portefeuille. Hij wordt hiermee ondermeer verantwoordelijk voor de communicatie tussen het bestuur en de bewoners. De Statenkoerier was wel nieuwsgierig naar het nieuwe bestuurslid en stelde hem een aantal vragen.

→ **Hoe lang woon je al in het Statenkwartier?** Sinds Maart 2016 wonen wij in het Statenkwartier.

→ **Hoe ben je hier terecht gekomen?** Mijn vriendin is hier opgegroeid en zo kenden we de wijk. Het was niet gemakkelijk om een woning in deze wijk te vinden, maar uiteindelijk hebben we het huis van vrienden van vrienden gekocht.

→ **Wat is jouw indruk van het Statenkwartier? Waarom vind je het zo leuk om hier te wonen?** Ik hou ervan om vlakbij de drukte van de winkels in een rustig straatje te wonen waar onze kinderen op straat kunnen spelen. Naast de prachtige uitstraling van de wijk, heb je hier eigenlijk alles binnen handbereik, strand, bos, cultuur, winkels en met een kwartiertje fietsen ben je in de stad!

→ **Wat doe je in het dagelijks leven?** Samen met mijn vriendin en schoonvader heb ik een eigen bedrijf. Wij produceren statafels en importeren daarnaast stapelbaar en inklapbaar horecameubilair.

→ **Was je al actief in de wijk?** Vanuit onze straat heb ik de afgelopen drie jaar de buitenspeeldag mede georganiseerd en ook hebben wij twee keer actief mee gedaan als straat met de Scheveningen Light Walk. Daarnaast maak ik onderdeel uit van het Buurtpreventieteam Statenkwartier.

→ **Hoe wist je dat er een functie binnen het bestuur vrij kwam?** Via een moeder op het schoolplein werd ik getipt op de vacature.

→ **Waarom heb je gesolliciteerd naar de functie van bestuurslid?** Ik denk dat het Wijkoverleg meer zou kunnen leven

binnen de wijk. Dit kan gerealiseerd worden door betere communicatie, denk aan de website, social media etc. Op die manier kan de mening van de wijk ook beter meegenomen worden bij kwesties zoals bijvoorbeeld de invoering van betaald parkeren in onze en omliggende wijken afgelopen jaar.

→ **Hoe is de sollicitatie(procedure) verlopen?** Ik heb een gesprek gehad met de voorzitter en een bestuurslid. Hierin hebben wij gesproken over hoe de functie eruit ziet, waarom deze vrij was gekomen en wat de uitdagingen waren voor de komende tijd. Daarna moest ik officieel aangesteld worden door de wijk tijdens een vergadering in het Couvéehuis.

→ **Wat zijn je plannen en ideeën?** Ik zou graag naast de succesvolle uitgave van 'De Statenkoerier' ook een effectieve online strategie op willen zetten. Op die manier kan er hopelijk optimaal gecommuniceerd worden tussen het wijkoverleg en de wijk, maar ook juist de wijk onderling.

→ **Wat is er niet in orde volgens jou in het Statenkwartier?**
Waar schort het volgens jou aan? Twee hele praktische voorbeelden: Persoonlijk mis ik vooral speelveldjes voor kinderen en bij elke wandeling naar de school van mijn kinderen verbaas ik mij over de onveiligheid van de kruising van de Prins Mauritslaan met de Frederik Hendriklaan.

→ **Wat zouden/kunnen wij als wijkbewoners volgens jou (moeten) doen?** Vooropgesteld, niemand moet van mij iets doen. Ik zou het wel leuk vinden om goed te weten wat er speelt bij de bewoners van het Statenkwartier. Dus laat ons dit alsjeblieft weten, wij kunnen dan onze rol naar o.a. de Gemeente pakken en samen ervoor zorgen dat de wijk zo goed mogelijk aansluit bij wat de bewoners graag willen.

→ **Wat hoop je bereikt te hebben over 3 jaar?** Het kostenneutraal uitbrengen van de Statenkoerier met een goede koppeling naar online en een hogere betrokkenheid van de wijk.

Beknopt CV

Getrouwd / kinderen

Samenwonend / 4 kinderen

Opleiding / Beroep

Fiscale Economie en MBA / Ondernemer

Hobby's

Met vier jonge kinderen zijn hobby's niet altijd even haalbaar... Maar ik hou erg van barbecueën, werken, sporten en vakantie.

Leeftijd

44

Linkedin / facebook / instagram

[linkedin.com/in/dennisvannersel](https://www.linkedin.com/in/dennisvannersel)

[facebook.com/dennisvannersel](https://www.facebook.com/dennisvannersel)

[dennisvannersel](https://www.instagram.com/dennisvannersel)

**bouwen
&
wonen**

briedé
sinds 1895

thuisin[®]
mooi wonen

vloeren

gordijnen en karpetten

behang

verf en kleuradvies

raamdeco

*voor je complete
woninginrichting*

kom naar onze winkel voor inspiratie,
ruim assortiment en volledig advies!

Laan van Nieuw Oost Indië 72 (hoek Theresiastraat) Den Haag

T (070) 383 82 75 | www.briede.nl E info@briede.nl

Walking Dinner, eten bij de burenen

Tekst: Menno de Groot

Het principe is simpel. Zorg dat er enthousiaste thuis-koks zijn die met liefde een driegangen diner willen koken. Per gang ontvangt de kok en zijn of haar partner een groep hongerige en gezellige wijkbewoners. Na een uur tafelen wandelen de eters naar het volgende adres om daar, in een nieuwe groepssamenstelling, de volgende gang van het diner te nuttigen. Doel: andere wijkgenoten leren kennen, lekker eten en gezelligheid.

Ooit begonnen als een klein initiatief

Francis van der Hout organisator van het eerste uur vertelt. 'Het idee kwam van Patrick Ooms, in 2008 bestuurslid van het wijkoverleg', Patrick organiseerde een expat dag met gidsen. 'Ik was een van de medeorganisatoren en gids. Snel daarna

opperde hij het plan voor een Walking Dinner. Het eerste Walking Dinner vond toen plaats in het najaar van 2008. Het was flink puzzelen die eerste keer en uiteindelijk hadden we 36 deelnemers inclusief 5 koks en hun partner.'

Het was bedoeld als een eenmalig evenement maar na een poos begon het toch weer te kriebelen bij de organisatoren. Er is toen contact gezocht met het toenmalig Wijkoverleg. Dat resulteerde in een tweede Walking Dinner. Niet in het najaar, maar in het voorjaar. Zo was de 2e Walking Dinner in maart 2011 met 52 deelnemers, inclusief koks en partners. De maand maart is daarna als vaste Walking Dinner maand aangehouden. In die tijd heeft Abe van der Werff de poster ontworpen die nu nog steeds gebruikt wordt. Jurgen Koppelmans

heeft destijds een planningssysteem opgezet. Dat systeem was erg behulpzaam bij de koppeling van koks aan gasten. Helaas is hij vlak daarna overleden.

De jaren daarop werd het aantal deelnemers gestaag hoger. In 2018 deden er, inclusief koks en gasten ruim 150 deelnemers mee aan het Walking Dinner. Dit evenement kan niet zonder vrijwilligers en koks bestaan. Gelukkig zijn er de afgelopen jaren veel vrijwilligers geweest die dit evenement hebben georganiseerd. Ook zijn er ieder jaar koks in onze wijk die bereid zijn om bij het koken rekening te houden met alle eetwensen van de gasten. Gasten van het Walking Dinner zijn zonder uitzondering enthousiast. Ze roemen het niveau van de koks. De gesprekken aan tafel zijn leuk en interessant, ook omdat expats deelnemen. Maar vooral dat je in een gezellige ambiance zoveel nieuwe mensen uit de wijk leert kennen maakt het Walking Dinner een ongekend evenement.

Dit jaar vindt het Walking Dinner plaats op zaterdag 23 maart. Omdat het de 10e keer is hoeven de koks geen dessert te maken. De Kookclub Statenkwartier pakt uit en zal voor alle gasten en koks in het Couvéehuis deze laatste gang serveren. Als dat geen Grand Dessert wordt...

Zie voor meer info ook www.wdstatenkwartier.nl

**zaterdag
23 maart**

**Walking dinner
Statenkwartier**

www.statenkwartier.net

Gratis Proefles Personal Training

in onze

exclusieve studio!

Personal Fit Club Den Haag
Dr. Lelykade 20A
2583 CM Den Haag

070 415 8392
denhaag@personalfitclub.nl
www.personalfitclub.nl

Sjaak Kroes – pop-updichter

Tekst: **Menno de Groot**

In de zomer van 2016 liep ik hem, daar waar de Fred en de Willem de Zwijgerlaan elkaar kruisen, tegen het lijf. Hij zat daar op een krukje, achter een klaptafeltje met daarop een retro uitziende digitale typemachine.

De Woordenwisseling. Pop-up Poëzie met een vintage vibe, stond er op een bord. Het was duidelijk, hier zat een pop-up dichter. Een wat? Ik vroeg het hem. Hij stelde zich voor als Sjaak Kroes. Inmiddels is Sjaak niet alleen op de Fred een bekende verschijning.

‘Na mijn middelbare school heb ik allerlei studies en baantjes geprobeerd’, vertelt Sjaak. ‘Ik heb o.a. een tijdje PABO en Maatschappelijk Werk & Dienstverlening gedaan en ook nog 2 jaar psychologie aan de Open Universiteit. Niets afgemaakt, ik was gewoon een enorme drop-out.

Ook heb ik bij de radio als sportverslaggever gewerkt. Ik kon de namen van spelers niet onthouden, niet handig voor een sportverslaggever, het ging veel te snel voor mij. Het ergste was nog het werk in een call-center, de hele dag met een koptelefoon op. Ik ervoer het als fabrieksmatig terrorisme en lopende band werk. Niets voor mij. Ik vond dat ik teveel talenten had die verspild werden. Ik wilde schrijven, het liefst een literair boek.’

“De mensen vertellen echt hun verhaal”

Een vriendin van Sjaak wees hem op het fenomeen straatdichter. Ze had dat in New York gezien en vond het echt iets voor Sjaak. Hij was toch ad rem, kon luisteren en had gevoel en interesse voor mensen. Daarnaast schreef hij altijd al online lieve gedichtjes voor de meisjes.

‘In de lente van 2016 ben ik begonnen’, vertelt Sjaak. ‘Ik ben best verlegen en wat naar binnen gekeerd, ik durfde niet zo goed. De eerste twee dagen heb ik, verscholen achter de bosjes, in de paleistuin gezeten. De reacties waren gelukkig positief, dat gaf mij genoeg zelfvertrouwen om naar de Fred gegaan. Eerst op de stoep voor de bloemenzaak Alpina, bij de Indische tantes, daarna op de kruising van de Fred en de Willem de Zwijgerlaan.

Vanaf de eerste dag kwamen er meteen mensen aan mijn tafeltje zitten. Ik wilde altijd literatuur schrijven maar je kunt natuurlijk niet elke dag een literair meesterwerk maken. Al doende aan dat tafeltje, als je één-op-één voor iemand schrijft, ontdekte ik dat je heel dienstbaar kunt zijn. Ik kan zo mensen met mijn teksten helpen, het is vaak heel dankbaar.’

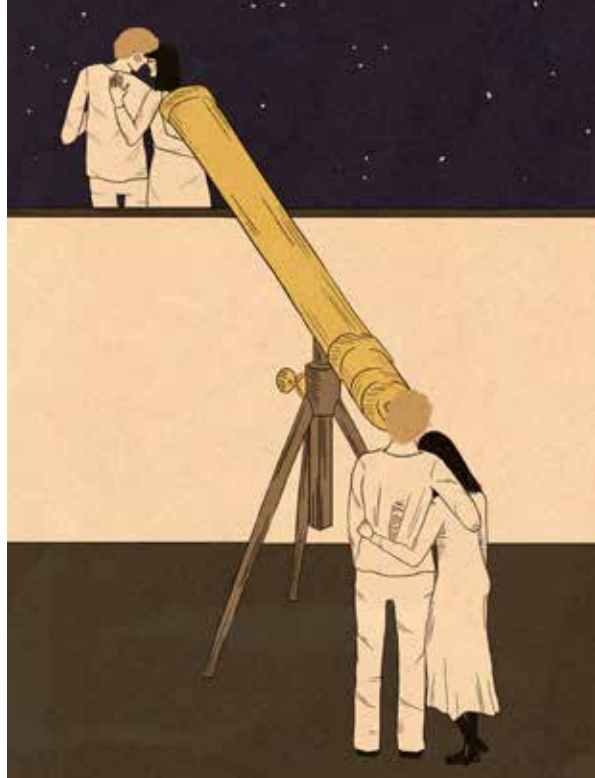
Inmiddels zit Sjaak in meer steden en is ook daar een bekende verschijning. Soms fiets hij daar naartoe op zijn speciaal tot bureaufiets omgebouwde transportfiets, onlangs zelfs naar Arnhem.

‘Er is wel verschil hoe de mensen in verschillende steden reageren. Den Haag is echt mijn stad. Hier voel ik mij thuis, als je eenmaal Hagenees bent, ben je ook echt van ons. Ik ben eigenlijk zowel Hagenaar als Hagenees, mijn moeder is van het veen en mijn vader van het zand. In Den Haag is men wat directer en meer afwachtend dan in andere steden, maar als ze eenmaal aan mijn tafeltje zitten erg ad rem. Heel anders is het in Utrecht. Mensen gaan eerder zitten om even echt te luisteren en te genieten. Daar is het vaak wat meer féminin en lieflijker.

In veel steden heb ik ondertussen echt een sociale plek gekregen, de mensen kennen je en komen regelmatig langs om je gedag te zeggen of iets te delen. In het begin voelde dat wat onwennig maar nu heb ik echt het idee dat ik een eigen plaats heb in het geheel.’

Sommige mensen verwarren Sjaak met een sneldichter. Dat is hij zeker niet. De gesprekken aan zijn tafeltje zijn vaak lang en gaan diep. ‘We praten soms wel drie kwartier over dingen die heel emotioneel zijn’, aldus Sjaak. ‘Heel vrolijk over een verjaardag of over trouwen maar ik heb ook wel eens iemand gesproken die net een kind had verloren, dat raakt je wel. De mensen vertellen echt hun verhaal.’

Sjaak maakt na zo’n gesprek een gedicht. Wat het waard is bepaal je zelf. Je krijgt het gedicht per mail waarna je een bedrag overmaakt. ‘De bedragen variëren flink, best spannend’, zegt Sjaak.

Naast het werk op straat doet hij ook opdrachten voor organisaties. Zo heeft hij al op bijeenkomsten en seminars van o.a. OCW, Aegon, het Mauritshuis en Eneco gestaan. Hij maakt dan bijvoorbeeld gedichten over de onderwerpen die daar aan de orde komen. Ook heeft hij onlangs een workshop over literatuur aan de kinderen van Nutsschool Zorgvliet gegeven.

De contacten met deze organisatie legt hij, hoe kan het ook anders op straat.

De afgelopen 3 jaar heeft Sjaak zich flink ontwikkeld. Bij de Turing gedichtenwedstrijd 2018, waar duizenden dichters hun werk insturen, stond Sjaak met zijn gedicht ‘Armoedzaaiers’, met plaats 18 bij de beste 100. Hij was te zien en te horen bij koffietijd, TV-West en de Taalstaat, we konden in Den Haag Centraal, het AD, Het Parool en Metro over hem lezen.

Nu is in januari zijn eerste echte doel verwezenlijkt; de gedichtenbundel ‘Liefjes van een straatdichter’. Leuk vormgegeven en van illustraties voorzien door Martina Francone. Sjaak heeft het zelf vol trots over ‘mijn eerste echte boek’

‘Ik heb de gedichten speciaal voor het boek geschreven’, zegt Sjaak. ‘Het boek is bedoeld als cadeautje. Een cadeautje met liefelijke gedichten. Ik denk dat mensen na het lezen van de bundel eerder bij een gedicht zullen zeggen; “Hé, dat is een gedicht van Sjaak”’.

Sjaak geeft zijn bundel in eigen beheer uit.

www.sjaakkroes.nl

Statenkwartier o.a. bij: Zilch, Kaatje aan de Rein en de Scheveningse boekhandel. De distributie doet hij zelf. Als je niet te ver weg woont fiets hij zelf langs.

Aletta Jacobs krijgt een standbeeld

Tekst: Jan Bron Dik

Vlak voor afgelopen kerst besloot de Haagse gemeenteraad dat er dit jaar bij de Hofvijver een standbeeld komt van Aletta Jacobs. Waar precies het standbeeld komt te staan is nog niet bekend, er wordt een plekje gezocht tussen Johan van Oldenbarnevelt, Haagse Jantje en Koning Willem II.

Standbeeld van Aletta Jacobs voor het Harmoniegebouw te Groningen. Foto: Gouwenaar

Aletta Jacobs werd vooral bekend vanwege haar succesvolle strijd voor het vrouwenkiesrecht. Dat werd in 1919 ingevoerd, nu precies honderd jaar geleden. Een mooi moment om een beeld van haar te onthullen vond een enthousiaste gemeenteraad, op initiatief van de Haagse PvdA. De VVD wil graag dat het beeld vervaardigd wordt door een Haagse kunstenaar.

Aletta Jacobs was arts en feministe. Ze werd in 1854 in het Groningse Sappemeer geboren als achtste van elf kinderen in een joods gezin. Haar broer Eduard werd de eerste joodse burgemeester van Nederland, haar zus Charlotte de eerste vrouwelijke apotheker. Alette werd de bekendste telg uit het gezin, zij ontving als eerste vrouw in de Nederlandse geschiedenis een academische bul. Na haar afstuderen als arts aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) specialiseerde zij zich in Londen in kindergeneeskunde en als vrouwenarts. Ze vestigde zich als arts in Amsterdam, waar ze gratis spreekuur had voor arme vrouwen. In Engeland was zij in contact gekomen met de groep vrouwen die de suffragette-vereniging leidde voor vrouwenkiesrecht. Met haar latere echtgenoot Carel Victor Gerritsen, een van de oprichters van de Nieuw-Malthusiaanse Bond, ijverde zij voor geboortebeperving als oplossing van de grote maatschappelijke problemen die in die tijd als 'de sociale kwestie' op de politieke agenda kwam te staan.

Haar strijd voor de wettelijke gelijkberechtiging van man en vrouw in het kiesrecht begon ze nadat haar verzoek om op de kieslijst te komen voor de volgende verkiezingen werd afgewezen, en ook haar beroep bij de Hoge Raad. Jacobs was ruim 15 jaar voorzitter van de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht. Aletta Jacobs woonde van 1919 tot 1928 in het Statenkwartier, in de Van Aerssenstraat 46. Over haar strijdbaar leven maakte regisseur Nouchka van Brakel in 1995 de speelfilm 'Het hoogste streven'.

Succesvolle strijd voor het vrouwenkiesrecht

De herinnering aan Alette Jacobs is door generaties vrouwen en feministen blijven bestaan. Haar naam leeft voort in talloze naar haar vernoemde initiatieven en instituten, zoals haar vroegere HBS, het huidige Dr. Aletta Jacobs College in Hoogezand-Sappemeer en de Aletta Jacobs prijs van de RUG. Het beoogde standbeeld van haar in Den Haag zal niet haar eerste afbeelding zijn. Op haar voormalige woonhuis in Amsterdam prijkt een plaquette met haar beeltenis en op het plein voor het Harmoniegebouw van de RUG staat haar borstbeeld.

MUSEUM BEELDEN AAN ZEE zoekt vrijwilligers

BEELD je eens in: werken op een unieke en inspirerende locatie aan het strand. Wij zijn op zoek naar enthousiaste vrijwilligers die zich willen inzetten voor museum Beelden aan Zee. Het museum richt zich als enige in Nederland exclusief op moderne en hedendaagse beeldhouwkunst. In 2019 bestaat het museum 25 jaar. Dit zou niet mogelijk zijn geweest zonder de inzet van onze 150 vrijwilligers.

Wie zoeken wij?

Als vrijwilliger bent u het eerste contact met de bezoeker. Wij zoeken daarom vrijwilligers met een proactieve en dienstverlenende houding en met goede communicatieve vaardigheden.

Wat gaat u doen?

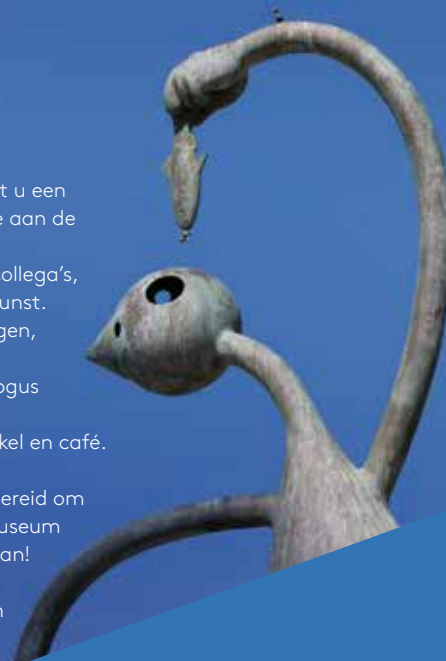
De vrijwilligers verwelkomen de bezoekers in het museum en vervullen afwisselende diensten in de museumwinkel, in het museumcafé en in de tentoonstellingsruimten.

Wat bieden wij u?

- Samen met een hecht team levert u een belangrijke en onmisbare bijdrage aan de dagelijkse bedrijfsvoering.
- U ontmoet andere enthousiaste collega's, die dezelfde passie hebben voor kunst.
- U wordt uitgenodigd voor openingen, lezingen en borrels.
- U ontvangt regelmatig een catalogus over de tentoonstellingen.
- U krijgt korting in de museumwinkel en café.

Heeft u tijd en interesse en bent u bereid om 23 dagen per jaar te werken voor museum Beelden aan Zee? Meld u zich dan aan!

Voor meer informatie en aanmelden kunt u contact opnemen met Jacqueliën van Schaik via vanschaik@beeldenaanee.nl of 06 21 877 838.

PERSONEN- EN FAMILIERECHT
NALATENSCHAPPEN
ONROEREND GOED
ONDERNEMINGSRECHT

STATENLAAN 1
2582 GA DEN HAAG

T 070 306 04 57
INFO@NOTARIAATDEGIER.NL

VOOR MEER INFORMATIE:
WWW.NOTARIAATDEGIER.NL

Thuiszorg die bij ú past

De 4 zekerheden van Evita Zorg

- 1 altijd en direct inzetbaar
- 2 alle zorg en ondersteuning thuis
- 3 vaste zorgverlener die bij ú past
- 4 volgens afspraak op afgesproken tijd

Evita abonnement afsluiten?

Laat ons u informeren!

Ook voor de dagbesteding
bent u van harte welkom
in Evita Lokaal!

Van Alkemadelaan 309A
2597 AJ Den Haag
t 070-3141600

info@evitazorg.nl
www.evitazorg.nl

evita

Yogashala

Yoga groeps- & privé lessen

Ten Hovestraat 8
Den Haag
06 237 387 51
yogashala.nl

have a look inside

Kinderdagverblijf Villa Valentijn Den Haag (1e kinderdagverblijf in het Statenkwartier) vanaf 1997 uw vertrouwde adres voor kinderopvang kunt u vinden aan de Frankenslag 145 in Den Haag. Ons landelijk registratienummer is 154505420.

Opvangvormen zijn o.a.: 40-, 48-, 52 weken p/j en flexibel.

Villa Valentijn Den Haag maakt gebruik van wasbare bamboeluiers. Waarom eigenlijk persé zo'n wasbare luier? Het is gewoon beter voor het milieu.

We hebben vier groepen in de volgende leeftijd: 3 mnd. - 1 jaar (Roze groep), 1 - 2 jaar (Gele groep), 2 - 3 jaar, (Turquoise groep), 3 - 4 jaar (Rode groep). Waardoor we de kinderen op maat tijdens de verschillende ontwikkelingsstadia kunnen begeleiden en de overgang naar de basisschool optimaal is. Bij Villa Valentijn Den Haag staat de ontwikkeling van het kind centraal.

Uitgebreide informatie kunt u vinden op onze website, t.w. www.villavalentijn.nl en e-mailadres info@villavalentijn.nl. Telefonisch zijn wij te bereiken op 0854-890090.

Lustrum World Forum

Springlevend staat dit 50 jaar oude, iconische gebouw in het Statenkwartier. Midden in de Internationale Zone. Ruime hotelaccommodaties, toplocatie voor internationale congressen, cultuur, schitterende architectuur in de kleuren geel (strand) en blauw (lucht boven zee), van de beroemde architect Oud.

World Forum staat klaar voor de volgende 50 jaar. Tijd voor een feestelijk festival! Kom zaterdag 16 maart genieten van het festival (tickets à €6 via www.vijftigjaarworldforum.nl).

Sjaak Bral presenteert om 13.00 uur zijn muziekshow met sterren als Paul van Vliet, Hans Dulfer en Tim Akkerman, Jazz en De Règâhs. Daarna een doorlopend programma met diverse exposities, Jazz op 't Dak en meer door het hele gebouw!

World Forum klaar voor de toekomst

Tekst: Abe van der Werff

In het stichtingsjaar 1969 heette het Congresgebouw, maar al weer jaren kent iedereen het als World Forum. Dit World Forum maakte een grote slag. In 2013 viel het eigendom terug in handen van de gemeente Den Haag. Sindsdien wordt de organisatie echter door een zelfstandig bedrijf gerund. Zou die transitie wel goed aflopen, dachten kritische geesten in die tijd nog. Nu, het antwoord is volmondig ja. Het liep niet alleen goed af, het bedrijf floreert en kent een grote tevredenheid onder de gebruikers. Veel 20e- en 21e-eeuwse groten der aarde bezochten World Forum. Onlangs werd zelfs de 20 miljoenste bezoeker verwelkomd! En men onderhoudt ook nog een warme band met de buurtbewoners. Hoe doen ze dat allemaal?

Foto: World Forum

Ik praat met directeur Michiel Middendorff en Diana Weber van Marketing (projectleider 50-jarig jubileum). Ze beleefden in 2018 een top jaar, de omzet is sinds 2012 verdubbeld. De Statenkoerier schonk al vaker aandacht aan World Forum en iedere keer in vrolijkere termen. Zo ook vandaag. World Forum heeft nu per jaar gemiddeld 120 grote evenementen in huis met deelnemersaantallen tot wel 3.500 mensen per keer. Dat zijn me nogal getallen.

De business draait dus prima, hoe gaat het met de mensen die dagelijks deze kar trekken? Directeur Middendorff geeft graag ook aan jonge mensen een kans. Zij werken met passie aan uitdagingen, dit geeft een sterke combinatie met de oudere en ervaren medewerkers binnen het bedrijf. Het gaat hem om een gezond bedrijf met toekomstperspectief waar een goed werkklimaat heerst. Daarom koestert hij de belangen van jonge én wat oudere werknemers, naast elkaar. Ook stagiaires krijgen volop kansen. Het bedrijf wil zich doen kennen als 'educational institute', bij dit bedrijf komen (jonge) mensen om een vak te leren.

Mijn gedachten dwalen even af naar vroeger. Ik maakte nog de opening mee van het nieuwe 2e VCL schoolgebouw aan de Goudsbloemlaan, ontworpen door architect J.J.P. Oud. Het is 1956. Alleen onze rector kon zich een auto veroorloven, een Opelje was het geworden. Daar zocht op het lege schoolplein plotseling een grote grijze Amerikaanse Ford een parkeerplaats. Een bezienswaardigheid die auto, ware het niet dat de eigenaar alle aandacht naar zich trok. Leerlingen verdrongen zich voor het raam. Ze zagen een voorname heer uitstappen in een licht grijs maatpak, wit borstelig haar, een imposante verschijning. Dat is architect Oud!.. klonk het eerbiedig in de klas. Hij kwam even kijken hoe de muurschildering van Karel Appel bij de vestiaire was geworden. De toen al spraakmakende kunstenaar had zijn werk net afgerond. Appel vond het maar heel gewoon wat hij deed, het moet vooral een beetje vrolijk worden, zei hij.

Voorjaar 1969 werd het Congresgebouw geopend. Een majestueuze luifel vol kleine lichtjes markeerde de ingang, aan weerszijden indrukwekkende, wandvullende figuraties in helder gekleurde tegels. Wat een krachtig gebaar van de kunstenaar Karel Appel! Het kan niet anders, architect Oud en Karel Appel waardeerden elkaars werk enorm. En hun vruchtbare samenwerking moet in 1956 zijn bezegeld, zit ik nu te bedenken.

World Forum werkt voor een groot deel op de internationale markt maar vergeet zeker het lokale aspect niet. Dat laatste zal straks ook blijken uit het feestelijke festival op 16 maart. De organisatie en het gebouw is er voor de

hele gemeenschap, dát wil men uitdrukken. De marketeer noemt dit 'community'. Dit betekent dat tijdens het festival prominente politici aanwezig zijn naast andere bijzondere en gewone mensen uit alle lagen van de bevolking. Het festival is er voor iedereen met een band met dit iconische gebouw. World Forum vervult een maatschappelijk belang. Denk ook eens aan de taxichauffeur of de hotelier, of mensen die werken voor transportbedrijven of de horeca. World Forum laat zich in het Statenkwartier graag zien, plantte bijvoorbeeld een boom op het kruispunt Fred/Prins Mauritslaan, is gastheer voor bijeenkomsten van wijkbewoners en biedt expositieruimte aan 'Kunstenaars in het Statenkwartier'.

Het gebouw is groot, maar zelfs hier is op 16 maart een beperking tot 2.150 mensen wel nodig. Dan zal de grootste theaterzaal van Nederland, de King Willem-Alexander zaal, helemaal gevuld zijn. Kaarten kunnen gekocht worden voor €6,- via www.vijftigjaarworldforum.nl – als er dan nog kaartjes te koop zijn. De Statenkoerier en het wijkoverleg Statenkwartier feliciteren World Forum met zijn jubileum, op naar de volgende 50 jaar!

De monumentale toren wordt totaal gerenoveerd

Toren van Oud

Tekst en fotografie: Abe van der Werff

Projectontwikkelaar Do Tetteroo (Euraco Vastgoed) noemt zich bij dit project liever initiatiefnemer. Hij presenteerde samen met de door hem gekozen architecten Dennis Hofman (Architektenkombinatie Bos Hofman) en Eric Vreedenburgh (Archipelontwerpers) plannen om de Toren van Oud aan te pakken, najaar 2016.

Niet het zoveelste plan maken maar nu echt gaan uitvoeren, dat was de inzet van deze mannen. We zagen toen in het Couvéehuis een serie prachtige ontwerpen, maar waarom was dit plan nu zoveel slimmer dan de andere plannen voor dit gebouw? Tientallen jaren stond deze toren prominent zijn onbruikbaarheid uit te stralen. Het vloeroppervlak was te klein om er commercieel

mee om te gaan. Ontworpen voor een hotel, nooit van de grond gekomen. Na langdurige leegstand dan maar tijdelijk verhuurd aan kleine zelfstandigen – en zij moesten er vrij gauw ook weer uit. Wat een droefenis terwijl de toren als een krachtig *landmark* door de beroemde architect Oud was ontworpen. Afbreken dan maar? Nee, riep initiatiefnemer Tetteroo, koesteren dat slanke iconische gebouw!

Twee jaar later. De driehoekige toren is tot op het bot gestript. Dat was nodig omdat de architecten de toren een klein beetje gingen vergroten om de bruikbaarheid aanzienlijk te vergroten. Dat bleek een meesterlijke zet. In de breedte ging het gebouw er slechts 60 cm per zijde op vooruit. De bestaande verhouding tussen breedte en hoogte hield men strikt aan. Dus ook de hoogte werd iets aangepast. Dit leverde 10% meer volume op, maar de slankheid en verder alle kenmerken van de toren bleven trots overeind. Zelfde raamsponningen, dezelfde kleuren van de gevel. Alleen de voeg tussen de gekleurde stenen, dat werd onverwacht een strijdpunt. Een voeg? Architecten kunnen daar gloeiende betogen over houden. Een voeg betekent namelijk veel meer dan je oppervlakkig zou denken. In het Statenkwartier zie je sprekende voorbeelden van voegen in metselwerk. Want een voeg verbindt niet alleen in technische zin gestapelde stenen, hij bepaalt ook de reflectie van opvallend licht of juist het veroorzaken van een randje schaduw. Zo krijgen de stenen en daarmee de gehele gevel het gekozen uiterlijk dat de architect voor ogen stond. Een lichtkleurige voeg of een donkerder? Er is veel over te zeggen, heel veel zelfs. Maar de architecten konden het bij de Toren van Oud niet met de initiatiefnemer eens worden en mogen nu niet langer bij het project betrokken zijn.

De initiatiefnemer kiest voor wat hij noemt 'een lichte anthraciet grijze' voeg omdat hij dit vindt kloppen met de voegen van het World Forum gebouw. Maar in de nieuwe voeg zie ik een donkergrijs dat het geel van de bakstenen sterk beïnvloedt. Dit roept vragen op. Komt het doordat de voegen in de regenperiode zo donker kleuren? De architecten kozen voor een veel lichtere voeg omdat architect Oud dit zo had toegepast. De Welstandscommissie: "Het is essentieel dat de gevels zorgvuldig en hoogwaardig worden gedetailleerd en uitgewerkt in de geest van de bestaande gevels om het hoge ambitieniveau waar te maken." Is de bouwvergunning op dit punt correct uitgevoerd? Ja, zegt de initiatiefnemer en verwijst naar de hoofdamtenaar van Bouw- en Woningtoezicht die de vergunning heeft opgesteld. Intussen wordt het afwerken van de buitengevel gewoon doorgezet. De 20 verdiepingen zijn opgetrokken met moderne lichtgewicht, brandwerende en goed isolerende materialen. Aan de voet van het gebouw komt een fraaie patio met ruimte voor fitness en yoga. De directe omgeving en het omringende openbare gebied wordt door DS landschapsarchitecten opnieuw ingericht. Gelukkig blijven de kastanjebomen staan.

Wat een klus was het om met de bouw zover te komen, verzucht de initiatiefnemer. De dragende betonnen kolommen op de drie hoeken van de toren moesten worden weggezaagd. En dan moet je de stukken nog veilig op de grond zetten. Zou je aan zo'n kolom wat weghalen dan stort meteen het hele gebouw in. Daarom werden die kolommen eerst gesteund door een vernuftige hulpconstructie en toen in drieën gezaagd. In totaal is er voor ruim 500.000 kilo aan beton verwijderd en vervoerd naar een stortcentrale, waar het is vergruisd om er weer cement van te maken. Ook in de bouw is het begrip 'recycling' goed doorgedrongen.

Gelukkig blijven de kastanjebomen staan

Op het moment van schrijven is er vorstverlet en ligt de bouw opnieuw stil. Weer vertraging! Toch komt de afbouw wel goed, zegt Tetteroo berustend, begin van de komende zomer zal het gebouw helemaal gebruiksklaar zijn.

**Het
Nationale
Theater**

DE WERELD VOLGENS JOHN

concept & regie
Eric de Vroedt

Vanaf 16 april in het theater!

hnt.nl/volgensjohn

met **Mourad Baaiz, Bram Coopmans, Hein van der Heijden, Emmanuel Ohene Boafo, Vanja Rukavina, Whitney Sawyer, Betty Schuurman en Joris Smit**

Hotel-appartementen in de Toren van Oud

Het is voor de architectuur én voor het Statenviertel een belangrijke gebeurtenis. De Toren van Oud nadert met rasse schreden zijn nieuwe voltooiing. Het juk van de onmogelijkheden is na 50 jaar afgeworpen. Twee architecten bedachten een schitterende oplossing om in de toren veel meer ruimte te krijgen. Wat een heerlijke uitdaging om hier een verblijf te zoeken. Op de bovenste etages worden twee luxe penthouses gerealiseerd elk van twee verdiepingen. We praten over dit bijzondere gebouw met makelaar Martijn van der Laan van Verra Real Estate. Hoe gaat dat verhuren?

De toren heeft straks 38 luxe hotel-appartementen. Een appartement bevat gemiddeld 50 m² en dat is tweemaal een normale hotelkamer. De huur bedraagt tussen €1.300 en €2.500 per maand afhankelijk van de duur van het verblijf. In het bestemmingsplan bepaalde de gemeente dat deze appartementen niet langer dan 6 maanden mogen worden verhuurd. Die fraaie ruimtes met schitterend uitzicht, in een absolute toplocatie, daar hebben expats zeker belangstelling voor, zegt Martijn stellig. Hij legt uit waarom.

Als je maar een paar dagen in een vreemde stad wilt zijn, neem je een hotel, misschien een Airbnb. Dat doet iedereen. Maar als je er wat langer zou verblijven wil je toch iets van een persoonlijke omgeving. Een langdurig gehuurd appartement kan te veel zijn. Dan kies je voor *short stay*, wél met comfort en voorzieningen. Dat aanbod is in Den Haag beperkt, Rotterdam en Amsterdam hebben iets meer mogelijkheden. De Toren

van Oud in Den Haag, midden in de Internationale Zone, is een nieuw en aantrekkelijk aanbod.

Verra Real Estate werkt samen met internationale bedrijven die hun mensen ook in het buitenland begeleiden. Dan moet er niet te veel gedoe zijn als je net aankomt, men wil graag snel een goed geregeld verblijf. Daar ligt een rol voor Verra.

Er is nog een goede reden om voor deze hotel-appartementen als tussenoplossing te kiezen. Je kunt eerst eens aan de stad wennen en op je gemak om je heen kijken wanneer je verblijf toch langer zal worden. Verra Real Estate verhuurt als gespecialiseerde makelaardij woningen zonder zorgen aan expat huurders. Wie tijdelijk naar het buitenland wordt uitgezonden kan gebruik maken van Verra's op maat gemaakte dienstverlening voor verhuurders, die hun huis in goede handen willen achterlaten.

Expats hebben weinig tijd om allerlei voorzieningen te treffen in een taal die ze nog niet machtig zijn. Verra maakt het zijn huurders in de Toren van Oud makkelijk. Zij kunnen met Verra afspreken om schoon te maken, boodschappen te doen, een fiets te huren, het linnen te ververset. Van het bestellen van een kerstboom zal niemand opkijken. De huismeester biedt nog even een kopje koffie aan voor wie's morgens het huis verlaat. Makkelijk en comfortabel wonen, dat is het uitgangspunt.

Voor vragen over het betrekken van een appartement in de Toren van Oud, maar ook over het verhuren en beheren van uw woning, neem gerust contact op met Verra Real Estate, Eisenhowerlaan 116, 2517 KM Den Haag.

VERRA Real Estate Den Haag

Eisenhowerlaan 116
2517 KM The Hague
T 0031 (0)70 346 2131 | denhaag@verrarealestate.com

VERRA Real Estate Rotterdam

Goudsesingel 71
3031 EE Rotterdam
T 0031 (0)10 333 2181 | rotterdam@verrarealestate.com

Over toekomstige warmte oplossingen

Tekst: Tom Egyedi

U weet inmiddels al – mede door de artikelen in de afgelopen vier Statenkoeriers – dat de gemeente de ambitie heeft om ook onze wijk voor of in 2030 van het aardgas af te laten gaan. En dat we ons nu aan het voorbereiden zijn op alternatieven om onze woningen te verwarmen. ‘Statenwarmte’ is het onderzoeksproject in opdracht van het wijkoverleg Statenkwartier dat hierbij helpt.

Op 25 november 2018 presenteerde Jasper Moelker van de bewonerswerkgroep een helder verhaal over de verschillende mogelijkheden om uw woning aardgasloos te verwarmen. Zijn presentatie is te vinden op www.statenwarmte.nl onder ‘wijkbijeenkomsten’. Kort door de bocht zijn er 5 scenario's die we onderzoeken en met elkaar vergelijken:

→ Als bewoner pakt u zo veel mogelijk zelf aan. U gaat uw woning verwarmen door middel van bijvoorbeeld een warmtepomp of infraroodpanelen. Eerst heeft u natuurlijk uw woning flink geïsoleerd en bijvoorbeeld vloerverwarming of extra of andere (lage temperatuur-) radiatoren/convectoren geplaatst! Als we dat allemaal willen zal het elektriciteitsnet moeten worden verzwakt omdat de meeste maatregelen

‘all electric’ zijn en het net dit ook aan moet kunnen. De schop moet de grond in. Buurtenergie Statenkwartier (BES) kan eventueel ondersteunen met informatie en het faciliteren van gezamenlijke inkoop.

→ In plaats van aardgas wilt u een alternatief gas (b.v. biogas of waterstof) om uw woning te verwarmen waardoor we het bestaande gasnet kunnen hergebruiken. Let wel, ook in dit scenario zal een deel van het gasnet moeten worden vervangen om het bijvoorbeeld ‘waterstof-proof’ te maken. Een probleem met dit scenario is dat er nog niet voldoende alternatief gas voorhanden is. Met name waterstof lijkt op de lange termijn een kansrijk alternatief voor aardgas, maar experts verwachten dat dit pas ver na 2030 grootschalig voor het verwarmen van woningen beschikbaar zal komen. Denk aan 2040 of 2050.

Foto: Singham

→ Een warmtenet op hoge temperatuur (zo'n 70° of hoger). Door de straten komen buizen met warm water te lopen met aftakkingen naar de woningen. Dit wordt ook wel stadsverwarming genoemd. Het warmtenet wordt met warm water gevoed door duurzame bronnen zoals diepe aardwarmte (optie 3a) of lagere-temperatuur-water dat met een collectieve warmtepomp naar hogere temperaturen wordt gebracht (optie 3b). Net als in het vorige scenario hoeft u weinig aan uw woning aan te passen omdat deze hogere temperaturen prima samengaan met onze woningen. Of dit een economisch haalbare optie is, is de vraag en dat zoeken we nu uit.

→ Een warmtenet op midden temperatuur (rond de 50°). Deze optie is vergelijkbaar met de vorige (3b) waarbij de warmtepomp minder zijn best hoeft te doen en daarmee efficiënter en goedkoper kan werken. Omdat de temperatuur van het aangeleverde water wel lager is, zult u uw woning flink moeten isoleren en ook extra radiatoren/convectoren en/of vloerverwarming moeten plaatsen. Ook zult u een extra apparaat in huis krijgen om het warme water dat u gebruikt in de keuken en om te douchen op een temperatuur van minstens 60° te krijgen.

→ Niets doen! Afwachten. We gebruiken aardgas zolang het kan en zien wel. Besef dan wel dat de kosten van aardgas dit jaar met 13–20% zijn gestegen en dat verwacht wordt dat de prijzen zullen blijven stijgen door de toegenomen vraag in de ons omringende landen.

Bewonersenquête!

Laat ons weten wat u belangrijk vindt aan een toekomstige warmte-oplossing zonder aardgas! Wilt u een eigen warmtepomp? Of een collectieve oplossing? Of iets anders? Vul de enquête in op www.statenwarmte.nl, klik op 'enquête wijkbewoners' boven in de balk.

Uit de enquêtes die tot nu toe zijn ingevuld (u kunt nog steeds uw mening geven via statenwarmte.nl) blijkt dat uw burens onder andere keuzevrijheid willen... en een betaalbare oplossing. Een meerderheid geeft bovendien de voorkeur aan een collectieve aanpak. Bij bovenstaande scenario's 3 en 4 (de warmtenetten) kunnen we als bewoners invloed uitoefenen of eventueel zelfs de regie voeren, afhankelijk van uw wensen.

De resultaten van de enquête worden uiterlijk begin april op de website gezet zodat u het nog eens rustig kunt nalezen. De resultaten gebruiken we op dit moment om beter te kunnen inschatten voor welke oplossingen en organisatievormen draagvlak bestaat in de wijk.

Bij het ter perse gaan van deze Statenkoerier heeft er op 3 februari 2019 weer een wijkbijeenkomst plaatsgevonden waarbij bovenstaande scenario's nader zijn besproken. De gehouden presentatie zou inmiddels op de website moeten staan. Mocht u niet in de gelegenheid zijn geweest om de wijkbijeenkomst te bezoeken en wilt u alsnog met de organisatoren van gedachten wisselen... iedere zaterdagochtend houden we een spreekuur voor buurtbewoners. Van 09.00 – 12.00 uur bij Doppio op de Frederik Hendriklaan 137.

'No-regret-oplossingen'

We weten nog niet wat voor type warmte-oplossing in onze wijk gaat komen. Toch kunt u nu al iets doen om u voor te bereiden op het aardgasloos verwarmen van uw woning. Wat er ook gaat komen, de volgende maatregelen krijgt u geen spijt van: vloerisolatie, dakisolatie, dubbel glas en zonnepanelen. En als u eventueel uw vloeren toch gaat vervangen... denk aan vloerverwarming in de woonkamer! Bij een keukenverbouwing: misschien is een inductiekookplaat iets voor u?

Verlaag de temperatuur van uw cv-ketel!

Om te onderzoeken of onze woningen ook lagere temperaturen aan kunnen willen we graag weten of uw woning deze winter ook comfortabel warm blijft op lagere CV-temperatuur. Doe mee met ons experiment en meldt u aan via www.statenwarmte.nl. Wat is de bedoeling?

- 1 Pak de handleiding van de CV-ketel erbij.
- 2 Bij de meeste ketels kun je de temperatuur van het warme water handmatig instellen. Meestal staat die temperatuur op 80° of 90°. Verlaag 'm – net als ik heb gedaan – naar 60°.
- 3 Laat de thermostaat gewoon doen wat ie altijd al deed. En voel of het comfort verandert. Als uw woning niet meer warm wordt, verhoog de temperatuur dan naar 70°. Als het dan nog niet warm wordt, naar 80°, enzovoort. Houdt aub alles goed bij.

Eind maart als de ergste kou achter de rug is kunnen we dan met z'n allen conclusies trekken. Doet u mee? Door dit te doen, bespaart u bovendien op uw energierekening!

Energie-adviseur in de wijk. Iets voor u?

We zijn van plan om – bij voldoende aanmeldingen – in de loop van februari/maart een 2-daagse cursus 'Energieadviseur in de wijk' te starten. Zoals u misschien weet, hebben we al verschillende 'BESTe buurmannen' van Buurtenergie Statenkwartier in de wijk rondlopen. Maar die kunnen in hun vrije tijd niet iedereen bedienen. Vandaar dat we op zoek zijn naar vrouwen en mannen die hun burens in onze wijk willen adviseren over welke maatregelen nu slim zijn om te nemen en in welke volgorde; en wat het kost en oplevert. Ter voorbereiding van die belangrijke taak krijgt u een gratis cursus aangeboden. Er is plek voor 5 tot 8 deelnemers. Als tegenprestatie moet u bereid zijn om het komende jaar wijkgenoten in uw vrije tijd te adviseren namens BES (Buurtenergie Statenkwartier). Tijdsbesteding: minimaal een dagdeel per maand.

Word straatambassadeur!

Er is al veel kennis in de wijk aanwezig en met Statenwarmte halen we nog veel meer kennis op. Die kennis verspreiden we via internet, facebook, de Statenkoerier, het spreekuur en de wijkbijeenkomsten. Maar het kan nog persoonlijker en vraaggerichter! En daarvoor hebben we u nodig. Voelt u zich betrokken bij de wijk? Wilt u helpen om de bewoners van onze wijk te bereiken zodat we met elkaar betaalbare oplossingen vinden om onze woningen klaar te maken voor een aardgasloze toekomst? Meldt u dan aan als straatambassadeur! Straatambassadeurs kunnen bijvoorbeeld helpen bij:

- het organiseren van een huiskameravond waarbij u uw burens uitnodigt om over het verduurzamen van hun woning te praten
- burens stimuleren om naar wijkbijeenkomsten of het spreekuur te gaan
- uw (deel van de) straat flyeren
- van uw woning een voorbeeldwoning maken
- informatie achter het raam van uw woning ophangen

Aanmelden kan via de website www.statenwarmte.nl

Arent Nederlof Hans Korff de Gidts Carolus Delbeek

Koninginnegracht 34
2514 AC Den Haag
070 - 302 25 25

E-mail: info@oosterhofmakelaars.nl
Website: www.oosterhofmakelaars.nl

Aankoop en Verkoop ♥ Huur en Verhuur ♥ Taxaties
Sales and purchase services ♥ Appraisals ♥ Rentals ♥ Consultancy

**Meesters in Makelen
óók in het Statenkwartier!**

Planet Jump bestaat 5 jaar!

Foto's: Pascale van Reijn

Komt u uit het Statenkwartier, Sorghvliet of uit de wijk Duinzigt? Grote kans dat u vroeger weleens een dienst heeft bij gewoond in de voormalige Martelaren van Gorcum kerk aan het Stadhoudersplantsoen.

Met de jaren kwamen er steeds minder mensen naar de kerk. Ook de kerk aan het Stadhoudersplantsoen heeft een lange tijd leeg gestaan, totdat Robbert Jol er een trampolinepark in liet bouwen. De voormalige kerk met haar hoogte en ruimte leent zich uitstekend hiervoor. Het is weer een komen en gaan in het voormalige kerkgebouw. Planet Jump blijkt een enorm succes.

Robbert Jol heeft een plek gecreëerd waar zijn zoon en vele andere kinderen plezier kunnen maken en met name ook sportief bewegen. En wat voor plek! Iedereen die voor het eerst over de drempel stapt wordt aangenaam verrast. Je voelt nog steeds de sfeer van de kerk, maar de kerkbanken hebben plaatsgemaakt voor trampolinevelden. Springen in een oud kerkgebouw, hoe bijzonder is dat! Via de gemeente kon Jol het kerkgebouw huren, inmiddels is Planet Jump een begrip en niet meer weg te denken uit de stad. Vijf jaar geleden ontving hij de sleutel en dat wordt deze zomer groots gevierd.

Vorig jaar is Planet Jump vernieuwd met nog meer trampolinevelden en een uitdagende Ninja parcours met schuimblokken. Ook heeft Jol geïnvesteerd in de verlichting van het gebouw, zowel aan de binnen- als buitenkant. Alle authentieke elementen worden nu uitgelicht, waardoor het kerkgebouw beter tot zijn recht komt tussen alle nieuwbouw.

De ontstaansgeschiedenis van de kerk is heel bijzonder. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is het gebouw gesloopt en na die tijd weer opgebouwd met hulp van ondernemers en bewoners uit de buurt. Jol: "Iedere dag voel ik nog de magie en rust als ik hier in de ochtend binnenstap. Het doet mij goed als kinderen met veel plezier komen springen. Ook krijg ik regelmatig mensen op bezoek die alleen even willen kijken. Zo had ik laatst een stel dat hier veertig jaar geleden is getrouwd. Ik heb alleen positieve reacties over hoe de kerk is getransformeerd en wordt hergebruikt." De komende twee jaar is Planet Jump nog verzekerd van huisvesting in het kerkgebouw, maar de toekomst blijft onzeker. Jol: "Ik kan mij niet voorstellen dat ik hier weg moet. In deze omgeving is er geen andere binnenlocatie waar kinderen sportief plezier maken en waar ouders met elkaar afspreken. Het zou zonde zijn als die ontmoetingsfunctie verdwijnt."

Alle kinderen tot 16 jaar zijn welkom. Zelfs voor de allerkleinsten tot 4 jaar is er een speciale peuterarena. Er zijn altijd jumpcoaches aanwezig die de kinderen begeleiden. Jol: "We werken met een hecht team samen, dat is ook een onderdeel van ons succes. Daarnaast werk ik samen met lokale ondernemers die ons versproducten leveren."

Voor meer informatie:

Stadhoudersplantsoen 28
2517 JL Den Haag
T: 070 - 779 61 80
E: info@planetjump.nl
www.planetjump.nl

Openingstijden:

Ma / di: gesloten (behalve tijdens schoolvakanties)
Wo / do / zon: 10.00 – 19.00 uur
Vr / Za: 10.00 – 20.00 uur

de kinderpagina

Ik ben Marie-Louise, al vanaf dat ik me kan herinneren was ik aan het tekenen, het liefste met een grote doos kleurpotloden. En dan gezellig bij opa en oma thuis (die woonden bij mij in de straat!), want dan sleep opa mijn potloden en hielp oma me met tekenen, zo leuk!

Het begint weer groen te worden om ons heen! En dat is heerlijk. Het is natuurlijk heel leuk om door heen te wandelen, zo lekker in de eerste lentezon. Maaaaar.... Het is minstens net zo leuk om het te tekenen! Nu zijn er altijd wat volwassenen die als eerste brullen dat ze: 'ABSOLUUT niet kunnen tekenen!' En weet je wat wij dan zeggen? We zeggen dan gewoonweg: 'Welles, want ABSOLUUT iedereen kan tekenen.' Dus pak een potlood en een vel papier, want vandaag gaan we bewijzen dat jij een echte tekenaar bent! (Spannend hè?)

En ik ben Mark. Ik was altijd gek op strips! Ik had enorm veel stripboeken en ik wist er ook heel veel vanaf. Natuurlijk was Kuifje één van mijn favorieten, omdat het zo mooi getekend was. Toen ik negen jaar was ben ik mijn eigen strips gaan tekenen.

Dat vond ik zo leuk dat ik zelfs een echte serie ervan maakte en andere kinderen mijn strips kochten. Daar was ik reuze trots op!

Rozengeur en maneschijn...

Een papier vol blije roosjes, zo blij, dat je ze al bijna kan ruiken! Daar gaan we mee beginnen. Wij schrijven en illustreren prentenboeken en daarvoor tekenen we natuurlijk ook af en toe een groen veldje met vrolijke roosjes. Roosjes zijn altijd leuk om te tekenen. Je kunt ze in een grasveldje tekenen, maar ook "los" op een klein papiertje en er zo een prachtige (romantische... oe la la...) kaart mee maken. En het allermooiste is: een roosje is heerlijk simpel om te maken.

Doe maar meteen mee met de stapjes:

(Je kunt nu ook een klein rondig driehoekje toevoegen et voilà het roosje heeft een blaadje! De wonderen zijn de wereld nog niet uit). Ik zeg... klaar! Prachtig! (Ja, jezelf af en toe een compliment geven, omdat je dik tevreden bent met je creatie, maakt tekenen nog veel leuker).

tekening 'boomje' kleurpotlood 20 x 30 cm

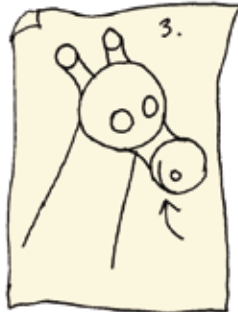
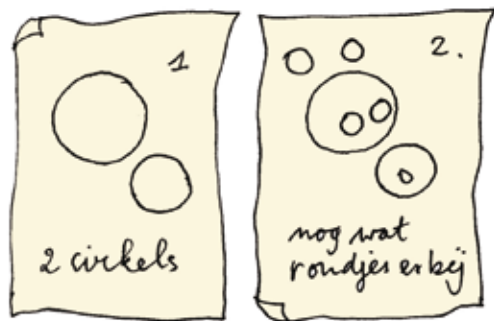
tekening 'bos narcissen' kleurpotlood 20 x 30 cm

Meer weten over de schilderijen, (kinder-)boeken van Marie-Louise & Mark Sekrève?

bulkjes.nl en girafenvriendjes.nl

Beestenboel

Nu we toch zo lekker bezig zijn gaan we maar meteen op de wilde beestentoer. Je weet misschien wel dat wij een serie hebben van prentenboeken van Giraf. Dus dan kun je vast ook wel bedenken dat we die Giraf al duizenden keren hebben getekend (nee, er zijn geen 1000 verschillende boeken van Giraf, maar we maken wel veel tekeningen vóór we tevreden zijn over de Girafjes voor in het boek en daarnaast signeren we vaak en dan tekenen we graag een Girafje erbij of bezoeken scholen en geven daar een echte Giraffentekeningles. Vandaar dus dat we Giraf al duizenden keren getekend hebben). Giraf dus.

We gaan deze Giraf samen tekenen.

Echt waar.

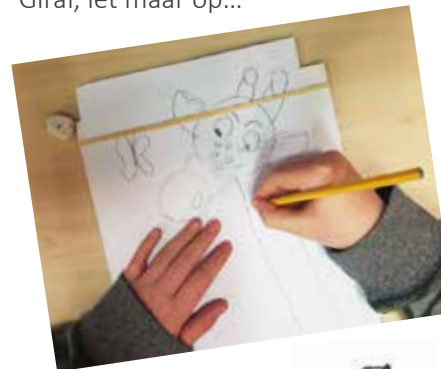
Want met onze stapjes maak jij de mooiste Giraf, let maar op...

Nu alleen nog inkleuren en je prachtige gele vriend is klaar!

tekening 'kersenboom' kleurpotlood 20 x 30 cm

Met wenkbrauwen kun je hele verhalen vertellen. Wij tekenen graag mensjes, nou ja, onze mensjes dan. Dat is ook weer een voordeel van tekenen; je mag het helemaal op je eigen manier doen.

Daarom beginnen we met een aardappelachtige vorm. Dit wordt ons hoofd (de meeste mensen hebben toch ook echt een aardappelvorm-hoofd, vind je niet?) En dan tekenen we er een paar stipjes in...

We blijven het een wonder vinden... Maar daar heb je een gezicht.

En nu dus die magische wenkbrauwen. Want kijk eens wat je ermee kan doen!

De magische kracht van wenkbrauwen...

Zo kijk je boos

Zo kijk je blij

Zo kijk je verbaasd

En dan natuurlijk ook deze:
Zo kijk je als je pizza verdwenen is

Zo kijk je als je kat een handstand doet

Werkelijk alles kun je uitdrukken in die twee kleine streepjes!

Nieuwe Weleda vestiging Aert van der Goesstraat 27

Tekst en fotografie: Abe van der Werff

In de Aert van der Goesstraat kende vroeger iedereen de twee zaken tegenover elkaar van het oude Indische echtpaar. Aan de ene kant op de hoek van de Van Loostraat verkochten ze servies, spullen voor de keuken, lampen, kleding en gebatikte doeken, aan de overkant stond hun indische eethuisje. Dat is al weer heel wat jaren geleden. Daarna werd het onder meer een winkel met modieus meubilair in de stijl van de jaren zestig. Sinds najaar 2018 resideert hier Weleda. Maar een winkel verder worden toch ook Weleda verzorgingsmiddelen verkocht? Dit hier is iets heel anders. Dit is een City Spa.

Misschien vraagt de naam City Spa om wat uitleg. Het is bij Weleda een kleine plek in een grote stad, waar je in een *me-time* moment weer wat meer in balans kan komen. Weleda stelt eenvoudig dat elke klant herboren naar buiten zal gaan. Nou, dat is nogal wat en daarom zoek ik nieuwsgierig de manager op van de nieuwe Weleda City Spa, Lianne de Hoog.

Hoe begin je een City Spa? Lianne: niet ik was daarmee begonnen, maar Weleda die drie locaties in het land zocht om – en dat is hun missie – de kracht van de natuur door te geven aan de mens via massages, gezichtsbehandelingen en workshops. Ook in die tijd zocht Lianne naar een nieuw profiel voor haar bedrijfje voor massages. Ze was toe aan een nieuwe uitdaging, zo heet dat vandaag, maar Lianne maakte er ook echt werk van. Weleda en Lianne troffen elkaar omdat beiden serieus aan het onderzoeken waren. Dat was maart 2018. Lianne werkte een nieuw winkelprofiel uit samen met collega spa managers in Oegstgeest en Rotterdam en andere collega's bij Weleda. Dat ging goed en toen ook maar meteen op zoek naar een pand dat in dit profiel zou passen. Dat werd dus de Aert van der Goesstraat. Dan gaat het snel. Elke Weleda City Spa bestaat uit vier behandelkamers waar rust gegarandeerd is en de klant zich gerespecteerd weet. Dat betekende in dit geval dat meteen een eigen interieurarchitect van Weleda aan het werk ging in samenwerking met kunstenaars en een ontwerp-bureau. Duurzaamheid staat bij Weleda voorop. Daarom werkte het ontwerp-team met zoveel mogelijk duurzaam materiaal en snelgroeiende houtsoorten, onder meer bij de zelf ontworpen balie. Best een ingrijpende klus. Want niet alleen die vier behandelkamers met specifieke eisen moesten er komen, de ontvangstruimte was te ontwerpen, kasten te plaatsen, een

wasmachine met droger die geen geluidsoverlast mag veroorzaken, sanitaire voorzieningen en bijvoorbeeld een kantine voor het personeel. Weleda vond ook locaties in Oegstgeest en Rotterdam. Eén aannemer moest al het werk uitvoeren. Dat gebeurde zorgvuldig en met een prachtig resultaat.

De opening was feestelijk. Meteen kwam er loop in de zaak en het aantal klanten is sindsdien alleen maar snel groeiende. Waarom ging dat zo goed? Het leek wel, zegt Lianne, dat de wijk erop zat te wachten en natuurlijk is de merkbekendheid van Weleda groot. Het is ook zo'n schitterende locatie op de Aert van der Goesstraat 27, verzucht ze. Winkelpand op de hoek met fraai gedetailleerde architectuur. De biologische en biodynamische winkel van Odin is op nr. 35 slechts een paar stappen verder (klanten van Weleda worden voor verzorgingsmiddelen vaak doorverwezen naar deze winkel), aan de overkant de biologische keurslagerij Ruud de Ruijter op nr. 34, toppoelier Ammerlaan op nr. 26, De Kikkerkoning op nr. 48 voor speelgoed van duurzaam materiaal en rondom dit alles tal van cafés en restaurants. Essentieel noemt Lianne een goede mix van winkels, horeca en wonen. Die verhouding is hier optimaal aanwezig. In Weleda's context van natuurlijke producten slaagt manager Lianne met haar medewerkers erin de klant te ontspannen en ontvankelijk te maken voor schoonheid en gezondheid. Hoe moet je schoonheid begrijpen? 'Dat je je prettig voelt in de beste en mooiste versie van jezelf – en niet van een opgedrongen schoonheidsideaal!'

AFTER'S COOL

HUISWERK & BIJLES

REMEDIAL TEACHING

DIAGNOSTIEK

AFTER'S COOL Scheveningen
Pansierstraat 17-19, 2584 EG Den Haag
Floris Dierick, T 06 - 28307490
E scheveningen@afterscool.nl

Stukadoorsbedrijf Pronk

Gespecialiseerd in
ornamenten en lijstwerk

Telefoon: 070 354 44 27
Mobiel: 06 21 56 64 95
E-mail: info@pronkstukadoors.nl
www.pronkstukadoors.nl

Project Hellasduin

- Urban villa's in de Vogelwijk
- 42 luxe koopappartementen
- Start bouw eind 2019

 Korff de Gids
Makelaardij

www.hellasduin.nl

Van Boetzelaerlaan 1 | 2581 AA Den Haag | T 070 - 355 84 00 | info@korffdegids.nl | www.korffdegids.nl

ITALIA
Auto
CORSE

Specialist in **Alfa Romeo**
Onderhoud **Fiat** en **Alfa Romeo**
APK keuringen (*alle merken*) RDW-erkend
Schadeherstel (*alle merken*)
Verkoop nieuwe en gebruikte Alfa Romeo's

Alfa Romeo

Sonoystraat 80 - 90, 2581 VP Den Haag.
Telefoon 070 - 354 18 42

www.italiaautocorse.nl

Paagman verbouwde en verbouwt

Tekst en fotografie: Abe van der Werff

Paagman is een begrip. Waar overal in het land boekhandelaren zuchten over ontwikkelingen in de boekenbranche en menig een zich genoopt voelt het mooie vak maar op te geven, floreert Paagman. Wat is het Paagman-geheim? De Statenkoerier stak zijn licht op bij Nadine Paagman. Niet zozeer om het veronderstelde geheim te ontfutselen, maar om samen eens te kijken naar de ingrijpende verbouwingen in de winkel van het Statenkwartier. Paagman staat voor een dynamisch begrip.

Het begon allemaal in 1951. Gerard Paagman richtte zijn boekhandel op. Zoon Gerard Paagman jr. startte in 1977 een eigen kantoorboekhandel. Een opmerkelijke daad. Naast boekwinkel Paagman voor particulieren en scholieren kwam een Paagmanwinkel voor kantoren en hun behoeften. Die twee bedrijven werden in de jaren '90 samengevoegd en ziedaar het fun-

dament van het huidige Paagman bedrijf. Inmiddels heeft Paagman ook een boekwinkel in het centrum van Den Haag en in Delft. Fabian Paagman is algemeen directeur, zijn zus Nadine is directeur van de drie winkels.

We drinken koffie in café-restaurant *Kicking Horse*. Het geheel vernieuwde café ziet er prachtig uit, ruim en eigentijds van

opzet, diep in de winkel uitgebouwd, het daglicht treedt aan de achterzijde naar binnen. Het is er altijd druk. Je kunt er's avonds eenvoudig eten, in het weekend is er een uitgebreide kaart. Ik verhuul mijn bewondering niet, maar merk wel op dat hier vroeger een nogal bedompte atmosfeer heerste. Ik herinner me de loodzware donkerbruine stoelen en tafels. Ja dat klopt precies, lacht Nadine. Dat was 21 jaar geleden. De familie met vader Gerard jr., Fabian en Nadine maakten toen een tocht door Canada. Ze kwamen aan in een dorpje midden in de Rocky Mountains. In de wind kleperde aan een vervallen schuurtje een uithangbord. Er was wat onhandig *Kicking Horse* op geschilderd. Waar zou dat voor staan? Koffie, legde een jongmens uit en inderdaad, een heerlijke geur van koffie drong diep in Nederlandse neuzen door. Het bezoek lustte wel een kop koffie, en nog een. De man was met zijn broer net begonnen met een koffiebranderijtje. Het werd een heel gesprek. Flink wat pakken met die geurige koffie gingen mee naar Nederland.

Eenmaal thuis bedacht Nadine's vader dat het misschien wel leuk zou zijn om achterin de winkel koffie te schenken. Dat vonden bezoekers ook en vader kreeg er eigenlijk steeds meer plezier in. Begonnen als aardigheidje werd het langzamerhand een doel op zichzelf. Er moest een volwaardige plek voor de koffie komen. Het contact met Canada

was gebleven en de koffiebranders, van origine houthakkers die die hun koffiezaak met succes steeds groter wisten te maken, waren bereid om in Den Haag stoelen en tafels naar hun smaak te installeren. En ze vonden het ook leuk om dit café net als in Canada *Kicking Horse* te noemen. Zo begon het dus. Vader's aandacht verschoof stilletjes van de winkel naar de koffie. En daar kwam thee bij en ook iets lekkers om te eten. Vader ging geregeld terug naar Canada. Hoewel nog jong zag Fabian in dat het niet lang zou duren om het familiebedrijf zelf te gaan leiden. Hij betrok Nadine er bij. We kennen nu het resultaat.

We lopen langs Villa Paagman en Velvet Music naar het eveneens geheel vernieuwde postagentschap van PostNL, zeven dagen per week geopend. Altijd staan hier klanten, vaak vanuit de boekwinkel binnen gelopen. In grootte het derde postagentschap in Nederland.

In de winkelruimten grenzend aan de boekwinkel op de Willem de Zwijgerlaan zijn al zware verbouwingen aan de gang. Hier komt een *AH to go* en dat gaat nu met een reuze vaart. Naar verwachting gaat deze zaak aan het begin van de zomer open. Het boekenvak houdt bij Paagman volop de aandacht, de verbindingen naar andere sectoren maken het gebouwencomplex tot een ware belevenis.

KUNSTENAARS

— in het —

STATENKWARTIER

UITNODIGING

De KS (*Kunstenaars in het Statenkwartier*) nodigt u uit voor de grote Kunstroute 2019 op 6 en 7 april van 11.00 tot 18.00 uur.

De Kunstroute wordt elke twee jaar georganiseerd. Op deze 6e editie tonen 43 deelnemers nieuw werk in eigen huis of atelier.

De folder in deze Statenkoerier geeft in tekst en beeld een overzicht van de deelnemers en de locaties.

Bewaar deze informatie voor uw Kunstroute!

INVITATION

KS (*Artists in the Statenkwartier*) invites you to the ArtRoute 2019 on April 6 and 7, open from 11:00 – 18:00.

The ArtRoute is a bi-annual event. In this 6th edition 43 artists will present new work in their homes or studio's.

The folder inserted into the Statenkoerier shows an overview with text and a photo of the participating artist's work and the locations. Save this information for use during the ArtRoute!

www.kunstenaarsinhetstatenkwartier.nl

Saijai Wellness

Authentic Thai Massage & Wellness

WELCOME
7 DAYS A WEEK!

Statenkwartier Den Haag
Willem de Zwijgerlaan 76 B
t 070-2129000

www.saijai-wellness.nl

MajoLien-Stuc

Stukadoors- en Restauratiebedrijf

- Voor al uw stucwerk
- Reconstructie van ornamenten
- Restauratiewerk

S.C.S. Sadhoe

M 06 200 101 54 | Majolienstuc@casema.nl

www.majolienstuc.nl

Voor stukadoorswerk in woningen ouder dan 2 jaar slechts 6% B.T.W.
Lid van NOA

P R A K T I J K DE WESTDUIN

- acupunctuur • counselling • coaching •
- dry needling • fysiotherapie • voeding •
- medical taping • (psycho)therapie • EMDR •

- > burn-out?
- > blessures?
- > chronische spierklachten?
- > fibromyalgie?
- > migraine?
- > misbruik (geestelijk, fysiek, leeftijdsgelateerd)?
- > onverwerkte ervaringen (trauma)?
- > spierknopen?

Westduinweg 76 - 2583 EK Den Haag
e: info@DeWestDuin.nl • www.DeWestDuin.nl
t: (070) 33 88 722

Need help for psychological or physical problems:
we speak English, wir sprechen Deutsch

STUDIO EYAL & MYRTHE GRAFISCH ONTWERPERS

Tijdloze ontwerpen vanuit een creatief dialoog
www.eymy.nl

De luxe van kwaliteit
krijgt u bij ons gratis

ENERGING
S I N D S 1 9 0 6

www.energing.nl

Nieuwe vestiging galerie 'Lauwer'

Tekst en fotografie: Abe van der Werff

Een nieuwe galerie, op de rand van het Statenkwartier aan de Stadhouderslaan 9. Dat is iets bijzonders! Misschien is wel het meest bijzondere dat er in het Statenkwartier geen galerie was. Toch werken hier veel kunstenaars, hier staat Neêrlands mooiste museum en hier wonen veel mensen die kunst kopen.

Dat is september 2018 veranderd. Er was galerie De Fietsenstalling in de Antonie Duyckstraat die fijne exposities maakte van bescheiden signatuur. Maar zelfs in de Frederik Hendriklaan, de beroemde winkelstraat, is er geen ruimte voor verkoop van beeldende kunst. Een galerie zal de hoge huurprijzen niet gauw uit de omzet kunnen betalen.

Aan deze opmerkelijke culturele achterstand heeft een ondernemende jonge vrouw een einde gemaakt. Zij heet Anna Elisabeth Kruyswijk, opgeleid aan de Universiteit Leiden voor kunstgeschiedenis en vervolgens de Arnhemse Academie Beeldende Kunsten (ARTEZ) voor mode strategie. Het zat er al jong in: als studente begeleidde ze kunstprojecten, werkte later onder meer in Huis Marseille, Museum voor Fotografie in Amsterdam (fotografie), het Nationaal Archief, schreef tal van publicaties. Nu is ze naast haar galerie nog docente aan de Koninklijke Academie Beeldende Kunsten in Den Haag.

Al vroeg wist Anna Elisabeth dat ze na haar eerste werkervaringen op basis van eigen onderzoek zelf verantwoordelijk wil zijn voor tentoonstellingen. Gaande haar gevarieerde werk ontwikkelde ze een uitgebreid netwerk. Dat kwam goed van pas bij het oprichten van een eigen galerie. Maar hoe gaat zo iets, een galerie beginnen? Ze stelt voorop dat ze niet zo maar een galerie wenste te beginnen. Kunst is een andere manier van kijken, daar moet je bezoekers voor open zien te krijgen. Dat betekent met belangstellenden in gesprek gaan. Mensen moeten zich in haar galerie thuis voelen. De galerie hoeft niet een 'white cube' te zijn, wél een raakpunt waar je kunst dichtbij je alledaagse ervaring aantreft. Nu is die alledaagse werkelijkheid soms al moeilijk te doorgronden en dat is bij kunst meestal niet anders. Zonder uitleggerig te worden kan je, zegt Anna Elisabeth, met de ander altijd in gesprek gaan over ideeën en dan voorbeelden schetsen.

In deze opvatting biedt de galerie vrij werk aan van inspirerende mensen die Anna Elisabeth al een tijd lang volgt. Mode, fotografie en beeldende kunst. Kunstenaars moeten weten dat de stad waarin ze werken hun aanwezigheid op prijs stelt. Daarom biedt galerie Lauwer ook hen kansen. Anderzijds richt de galerie zich graag op nieuwe – en jonge – verzamelaars. Dit is een proces waar zij met ziel en zaligheid aan werkt, maar het zal ook wat tijd vergen om de eigen plek van de galerie in de stad te markeren. Het vroegere kantoorpand aan de Stadhouderslaan ('De Stadhouders') heeft precies de sfeer en de ruimte voor deze nieuwe galerie. Meteen is het dan ook druk met bezoekers en inderdaad, die staan er gezellig met elkaar en vooral met Anna Elisabeth te praten.

Openingstijden: wo, vrij en za 12.00–17.00 uur tijdens tentoonstellingen en open op afspraak.

Men schrijft ons

In het afgelopen nummer van de Statenkoerier was de rubriek 'Van de redactie' gewijd aan expats. Ook expats krijgen steeds de Statenkoerier in hun brievenbus. Wij hebben ons vaak afgevraagd: waar gaat hun interesse naar uit, hoe kunnen wij hen betrekken?

De Statenkoerier had enkele jaren geleden een expat in haar redactie, ook had ons blad een aparte expat-pagina in het Engels. Elk jaar blijkt het Walking Dinner bij expats populair. Maar verder weten we het niet. Kunnen wij daar iets aan doen? Win-win? Heeft u suggesties? Moeten we weer een expat-pagina beginnen? Heeft u andere ideeën? Laat het ons weten!

Expats: how can we inform you & involve you in our neighbourhood? Please, give us your suggestions!

Van de reacties die wij ontvingen plaatsen we hier twee, met ook het antwoord.

Beste Redactie,

Een woord vooraf: Ik verheug mij altijd wanneer de Statenkoerier op de vloermat ligt. Ik lees 'm met plezier. De artikelen zijn informatief en van belang voor mijn leven in de buurt. Met elke informatie over het Statenkwartier die ik lees voel ik mij nog een stukje meer thuis in onze mooie wijk. Vandaar dat ik met vreugde en verwachting begon in de laatste nummer de inleiding van de redactie te lezen. Naar enkele zinnen veranderde mijn verwachting in verwarring. Gevolg van irritatie. Omdat ik deze zin las over expats: "De meesten zijn echt aardig, in ieder geval voorkomend en geven ons geen overlast". En ietsjes verder: "De expats zijn (helaas) van weinig belang voor het sociale weefsel van ons Statenkwartier". Serieus? De expats maken niet echt deel uit van het sociale bestaan van ons (!) Statenkwartier, maar gelukkig zijn ze niet te talrijk, niet te luidruchtig en niet te vies?

Waar beginnen met een antwoord? Ik probeer het met een bewering die zó vanzelfsprekend lijkt maar blijkbaar toch moet worden herhaald: Iedere bewoner van het Statenkwartier is van belang voor het sociale weefsel van de wijk. Nou: Sommige bewoners zijn meer betrokken bij wijkactiviteiten dan andere. Maar de reden hiervoor zijn andere interesses, de hoeveelheid vrije tijd, of gewoon haar of zijn personaliteit. Niet de nationaliteit. Wanneer bewoners na een bepaalde tijd onze wijk weer verlaten dan doen ze dat omdat ze een nieuwe baan hebben, een nieuw huis (moeten) zoeken of dichter bij een nieuwe school willen wonen. Zeker niet omdat ze

een bepaalde nationaliteit hebben. En überhaupt: Dé expat bestaat niet.

U vraagt naar suggesties. Oké dan. Laat ons stoppen met het indelen van mensen in "wij" en "zij". Over de hele wereld zijn al veel te veel mensen ermee bezig. Het zou mooi zijn als wij in onze wijk hiervoor geen plaats hebben. In de Stad van Vrede en Recht beleef ik het Statenkwartier als een wijk, waar internationale diversiteit, tolerantie en respect voor andere mensen wordt getoond. Daarom: Het Statenkwartier, dat zijn wij allemaal.

Jan Nemitz

Geachte heer Nemitz,

Zeer bedankt voor uw reactie en fijn dat u daarvoor de moeite nam! Goed om te horen dat u en uw gezin zo graag in het Statenkwartier wonen en ook dat u met zoveel plezier de Statenkoerier leest.

Laat ik meteen zeggen dat ik het helemaal met u eens ben dat dé expat niet bestaat. Ook wil ik graag elke indruk wegnemen dat ik iets heb tegen expats en tegen nationaliteiten. Eigenlijk integendeel. Mijn werkzaam leven bestond er grotendeels uit met collega's uit alle EU-lidstaten in Brussel te overleggen en (op een bijzonder prettige manier) met elkaar samen te werken. Ik heb in mijn redactioneel 'expats' niet als groep ("zij" tegenover "wij") willen wegzetten, maar hen enkel willen duiden zoals je ook spreekt over bijvoorbeeld 'studenten', 'ambtenaren' of 'senioren'.

Ik weet dat expats hier graag wonen en daar ben ik blij mee. Uw stelling dat elke bewoner van het Statenkwartier van belang is voor het sociale weefsel van onze wijk, onderschrijf ik volledig. Juist daarom doen we moeite hen in onze wijk ook bij allerlei activiteiten te betrekken. Met alle ideeën en suggesties die daaraan kunnen bijdragen, gaan we graag aan de slag. Want het is inderdaad precies zoals u het zelf zegt: het Statenkwartier, dat zijn wij allemaal.

Met vriendelijke groet,
Jan Bron Dik

Geachte meneer Dik,

Thanks for the regular sending of the Statenkoerier, we appreciate!

I read your "van de redactie" page in the December volume – and indeed, I am one of "these expats" (German) who lives with the family in the Statenkwartier and with whom the locals "chat", but not much more, according to you. Considering how good (and even further reaching) relations we have with our neighbors of all origins I have to say, all in all your foreword sounds a bit too pessimistic to me. Are you sure that you would be always in better contact had you only Dutch neighbors – compared to if you have some foreign neighbors? From my experience in Germany (Berlin), this is not necessarily the case, to the contrary, a mix of people and population from different origin makes life and neighborhoods nice and colorful. And this is what we very much enjoy in the Statenkwartier as well! And: also locals can stay in their "bubble", if some groups are not so much in line with others (of the same origin), this phenomenon is truly not limited to expats (although it exists, of course).

To come back to your question on what the Statenkoerier could do in that respect: As I am learning the Dutch language (or try to, at least!), I could imagine that you have a page in English (or German, with pleasure ;-)) where you explain some (funny) every day expressions of the Dutch language, or some habits and peculiarities of Dutch everyday life. Just a suggestion!

*Best regards,
T.Z.*

Dear Mr. Zwinger,

Thank you very much for your reaction! Also for your appreciation of the Statenkoerier.

I'm very glad to hear that you love living in the Statenkwartier and that you have very pleasant relations with your neighbours. I fully agree with you that a mix of people and population from different origin can make life and neighbourhood nice and colorful, and that locals can be living in their own 'bubble' just as well.

Thank you too for your suggestions. We intend to dedicate a standard page in English, preferably the translated cover story. If possible, we will have more translated articles. All translations will however be in English (sorry for you, being German), because almost everyone masters it. We also aim to bring back the English page, as in the Statenkoerier some years ago. To be true however, for this we need an engaged expat to take care of. All the work we perform as editors for the Statenkoerier we fully do as volunteers and an English page requires special attention and effort.

Each resident of our quarter is important for the social fabric of the Statenkwartier and that is precisely why we bother so much to involve them, also in all our activities. Your ideas and suggestions, and those of others, are helping us and can contribute to this.

And last but not least, how good of you to take up learning Dutch. I wish you good luck!

Best regards,
Jan Bron Dik

MAAK KANS OP GRATIS COURTAGE IN 2019!!

U KUNT ALS
VERKOPER/VERHUURDER
UW COURTAGE* TERUGWINNEN!
EIND 2019 ZAL NA TREKKING
DOOR DE NOTARIS ÉÉN VAN
ONZE OPDRACHTGEVERS DE
GELUKKIGE ZIJN.

* ACTIEVOORWAARDEN VAN TOEPASSING

info@bvl.nl
070 - 350 23 04
www.bvl.nl

“Dé expat bestaat niet”

Tekst: Jan Bron Dik

Net als iedere bewoner in onze wijk ontvangen ook de wijkgenoten van buitenlandse herkomst de Statenkoerier. In het decembernummer vroegen we ons af wat wij voor hen kunnen betekenen en hoe wij hen misschien (meer) kunnen betrekken bij activiteiten. Dank voor uw reacties en suggesties. Iemand aan wie we onze vraag ook voorlegden en die er beslist met veel verstand van zaken en ervaring een antwoord op kan geven, is Bert van Essen. Hij woont al lang in de wijk en is ruim twintig jaar uitgever van The XPat Journal.

Bert van Essen (1954) ontvangt mij gastvrij en zegt meteen wat een mooi magazine de Statenkoerier is geworden. Hij wil ons wijkblad en wijkoverleg graag laten delen in zijn jarenlange ervaring in het omgaan met expats. “Je moet je in hun situatie verplaatsen. Ze komen hier wonen, waar hebben ze dan behoefte aan? Geef ze ook informatie over de wijk, mogelijke rondleidingen,

suggesties tot lidmaatschap van bijvoorbeeld sportverenigingen, attendeer ze op activiteiten en geef verder tips voor nieuwkomers. Belangrijk voor goede communicatie is ook dat de Statenkoerier en de website van het wijkoverleg met elkaar in balans zijn, interactief, en elkaar aldus versterken. Daar hebben jullie nog wel wat werk te doen.”

Hoofdredacteur Stephanie Dijkstra en Bert van Essen, uitgever van The XPat Journal. Foto: Rogier Veldman

Prima vindt hij dat in het decembernummer van de Statenkoerier van het artikel over Dick's Snackcar, de 'coverstory', ook een Engelse vertaling is geplaatst. Die lijn moeten we doortrekken, ook bij informatie over aantrekkelijke activiteiten zoals de Kunst- en de Muziekroute. Misschien mogelijk nog meer artikelen in vertaling opnemen. "Zet er dan wel altijd een Brits vlaggetje bij, dan zien de expats dat ook direct. Als de Statenkoerier meer tweetalig wordt, geef dat dan ook duidelijk aan op de omslag van het blad. Zien de expats dat, dan weten ze: dit is interessant voor ons. Nu pakken ze het blad van de mat en denken: o, een Nederlands tijdschrift, dat's niet voor ons. Er staat nu wel 'Quarterly magazine for inhabitants of the Statenkwartier' op de voorkant, maar je moet goed kijken want het is haast onleesbaar."

Vroeger waren expats de 'crème de la crème'

Een goed idee vindt Van Essen het verder als de Statenkoerier weer een vaste Engelse pagina krijgt. "Je zou in het blad eigenlijk een 'spread' moeten hebben van twee pagina's, net als die mooie kinderpagina. Ik begrijp dat dit voor jullie als kernredactie een extra opgave wordt. Zo'n vaste 'English page' moet eigenlijk verzorgd worden door een expat, want die heeft het contact en de 'feeling' met de doelgroep en zou deze pagina voor zijn/haar rekening moeten nemen."

Schot in de roos

Van Essen zegt dit allemaal met zijn communicatiekennis en vanuit jarenlange ervaring met expats. Hij was werkzaam in de uitgeverij maar liep al langer rond met het plan om voor zichzelf te beginnen. Ambassades, consulaten en internationale organisaties zorgden er altijd al voor dat er in Den Haag veel expats wonen. Als inwoner van onze wijk zag ook hij dat in de jaren negentig, na de vestiging van de OPCW en de komst van het Joegoslavië Tribunaal het Statenkwartier steeds meer volstroomde met expats die daarbij werkzaam waren. Toen ook Shell in die jaren nog fors uitbreidde steeg het inwoneraantal van Den Haag sterk met buitenlanders. Van Essen merkte dat er op zijn vakgebied van tijdschriften in Nederland niets voor deze mensen was, maar dat er wel vraag naar bestond. Hij zag zijn kans om zelf een tijdschrift te beginnen en expats informatie te bieden over allerlei zaken waarmee zij in Nederland te maken kregen. Over wonen en werken, financiële en juridische onderwerpen, internationaal scholen, woninginrichting, maar ook over kunst, cultuur, attracties en vrije tijdsbesteding. Bedoeld voor alle expats in Nederland; Engelstalig omdat vrijwel iedere expat die taal machtig is. Na gedegen voorbereiding en tal van gesprekken met ambassades, internationale organisaties en expats,

bleek The XPat Journal een schot in de roos. Veelzijdig qua inhoud, qua vormgeving en uitvoering van hoge kwaliteit. Interessant voor adverteerders. Een tachtig pagina's tellende glossy, een fraaie kwartaaluitgave in full color. Sinds vier jaar tweemaal per jaar in 'hard copy' en tweemaal 'online'. Een jaarabonnement bedraagt €19,50, de oplage is inmiddels 10.000. Vorig jaar vierden Van Essen en zijn medewerkers het 20-jarig jubileum van The XPat Journal.

Bert van Essen woont sinds 1986 met zijn gezin in het Statenkwartier. Ook hij heeft de wijk sterk zien veranderen. "Ja, dat liep wel wat parallel met mijn start van The XPat Journal, toen er in de jaren negentig veel expats in het Statenkwartier kwamen wonen. Expats zijn dol op onze wijk." Hij kent de verschillende meningen over het inmiddels grote aantal buitenlanders in het Statenkwartier. Zoals bijvoorbeeld Alice Smit van Café Den BEngel het in de Statenkoerier van afgelopen december verwoordde: "Er wonen nu veel expats. Vroeger was het één groot dorp. Dat is het nog wel, maar ik vind het toch wat afstandelijker en anoniemer geworden. Ik woon op de Fred en ken mijn burens niet meer, dat vind ik jammer." Van Essen vindt dat echter niet zozeer te wijten aan de vele expats, maar eerder aan de maatschappelijke ontwikkeling. "Tegenwoordig leven mensen meer langs elkaar heen. Locals leven net zo goed in hun eigen bubbel. Voor contact moet je open staan en bereid zijn anderen te verwelkomen."

Tegenwoordig kan iedereen expat zijn. "Dé expat bestaat niet," zegt Van Essen. Groot is het verschil met de expat die tot begin jaren negentig hier in Den Haag woonde. Dat was meestal een man, echtgenoot en vader, die hier op een riant salaris voor een periode van 4-5 jaar was geplaatst. Als zijn echtgenote hier in die periode iets te doen vond, was dat een meevaller. Die tijd is voorbij, nu worden vrouwen ook uitgezonden en is getrouwd zijn geen voorwaarde meer. Tegenwoordig is ook vaker de duur van uitzending korter, soms gaan partners niet eens mee en heeft men een weekendrelatie. Vroeger waren expats de 'crème de la crème', nu kan iedereen expat zijn. Dit alles vindt natuurlijk ook zijn weerslag in de beleving van de expat van zijn/haar wonen, werken en vrije tijd hier.

Veel expats leren geen Nederlands en vinden het wel makkelijk om hier in het Engels te communiceren. Andere expats echter storen zich eraan altijd in het Engels aangesproken te worden en niet de gelegenheid te hebben om hun Nederlands te oefenen. Van Essen waardeert de inspanning die zij doen om de taal toch machtig te worden. "Ik probeer met expats zoveel mogelijk Nederlands te spreken, ook wanneer ik weet dat de ander er wat moeite mee heeft."

“There is no such thing as *the expat*”

Text: Jan Bron Dik Translation: Stephanie Dijkstra (Across Borders)

Just like everyone else who lives in the Statenkwartier, our neighbours of foreign origin also receive the Statenkoerier. In our December issue, we asked the question what we could do for them and how we could involve them (even more) in the community's activities. We thank you for your feedback and suggestions. One of the persons we approached with this question – someone who without a doubt knows what he is talking about and has plenty of experience – is Bert van Essen. He has lived in this neighbourhood for a very long time and has been the publisher behind The XPat Journal for more than twenty years.

Bert van Essen (1954) opens his door with a welcoming smile and straight away remarks on how attractive the Statenkoerier has become. He is happy to share his years of experience with supporting expats. “You have to put yourself in their shoes. They have come to live here – so what do they need? Tell them something about the neighbourhood, maybe give them a tour, suggest organisations – such as sports clubs – they can join, tell them what is going on and share a few tips for newcomers. In order to make sure that the communication goes well, the Statenkoerier and the website of the community council should provide the same information and be interactive – so that they reinforce each other. There is still a bit of work left to be done there.”

He thinks it is great that the December issue features an article on Dick's Snackbar – the cover story – which has also been translated into English. This is the way to go, for instance when providing information on interesting activities such as the Art and Music Route. Perhaps also a few other articles should be translated. “Tag them with a little British flag, so that the expats can see straight away that they have been translated. Once you start moving towards a more bilingual Statenkoerier, indicate this on the cover of the magazine. This way, the expats can see: this is of interest to us. Right now, they take the magazine out of the mailbox and think: oh, this is a Dutch magazine – it won't do me any

good. It might say ‘Quarterly magazine for inhabitants of the Statenkwartier’ on the cover – but only if you look really closely, because it's almost illegible.”

Van Essen also thinks it would be a good idea to give the Statenkoerier a fixed English-language page. “In fact, you should have a ‘spread’ of two pages, like that great kids’ page. I understand that this would entail extra work for the editorial team, but in fact this page should be made by an expat, who is a member of the target group and knows it well.”

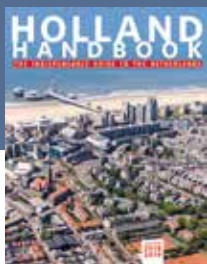
Van Essen bases his advice on his knowledge of communication and years of experience with supporting expats. Years ago, while working for a publishing company, he started toying with the idea of setting up his own company, as – thanks to the embassies, consulates and international organisations – there were already a lot of expats in The Hague. As an inhabitant of the Statenkwartier, he couldn't fail to notice how the establishment of the OPCW and the Yugoslavia Tribunal was bringing more and more expats to the neighbourhood. The simultaneous expansion of Shell brought even more expats to the city. Van Essen noted that there weren't any magazines in the Netherlands for this target group, but that there was a demand for one. He started a magazine himself that offered expats information on a host of issues they were faced with in the Netherlands. It covers topics such as living and working here, but also financial and legal topics, international schools,

interior decorating, art, culture, activities and things to do in your free time. The magazine was created for all expats in the Netherlands – in the English language, as this is a language that most expats speak. After a thorough preparation and multiple interviews with embassies, international organisations and expats, The XPat Journal soon proved to hit the mark with its wide variety of topics and high-quality design. This also makes it interesting for advertisers. It is an 80-page glossy magazine, that comes out in full colour every three months – twice in hard copy and twice online. An annual subscription costs €19.50, and it has a circulation of 10,000. Just last year, Van Essen and his colleagues celebrated The XPat Journal's 20th anniversary.

Bert van Essen moved to the Statenkwartier in 1986 and has seen the neighbourhood undergo a major change. "Yes, this change pretty much ran parallel with the start of The XPat Journal, which coincided with the influx of expats in the '90s. Expats love this neighbourhood." He is aware of how this influx is viewed. For instance, as Alice Smit of Café Den BEngel is quoted as saying in the December issue of the Statenkoerier: "There are a lot of expats here now. This is used to feel like a village and it still does, yet is also feels a little more impersonal and anonymous. I live on the Fred and I don't know my neighbours these days, which is too bad." Van Essen does not feel that the expats are to blame for this, but rather that it is a societal issue. "These days, people lead their own lives. Also the locals live in their own bubble. If you want to know people, you have to be open to meeting them and welcoming them."

There is no such thing as *'the expat'*, says Van Essen. Contrary to what used to be the case until the early '90s. Until that time, it used to be a man, husband and father, who came here for a period of 4–5 years on a generous salary. If his wife found something to do during this time, that was considered a lucky break. Those days are over; women are now also placed abroad and being legally married is no longer a pre-condition. Also the period of placement abroad is shorter, while the partners sometimes stay home – limiting the relationship to a weekend matter. Expats used to be thought of as the *crème de la crème* – now everyone can be an expat. This also has its consequences for how expats experience their time abroad – working, living and enjoying their free time.

Many expats don't learn Dutch and enjoy the convenience of being able to communicate in English here. Other expats are annoyed that they are always addressed in English, robbing them of the opportunity to learn and practice the language. Van Essen appreciates the effort they put into mastering Dutch. "Which is why I try to speak Dutch with them as much as possible, even if I can see they are struggling."

**THE
HOLLAND
HANDBOOK**
The indispensable Guide
to the Netherlands

Price €29.95 To purchase The Holland Handbook please visit:
www.hollandbooks.nl, Paagman Boekhandel, and many major book stores.

Just landed in The Hague? Then check this out!

The Holland Handbook is the essential resource of practical information to help expats living, working and studying in the Netherlands to create the lives they want. This richly illustrated and attractive coffee table book is the most comprehensive, informative, and authoritative publication of its kind. The Holland Handbook has welcomed tens of thousands of newcomers to the Netherlands and gives them the information they need to be able to start their lives here quickly, easily and comfortably.

THE XPAT JOURNAL

The quality magazine for
expatriates in the Netherlands

Each quarterly full color issue of The XPat Journal is packed with essential information for the expatriate on subjects as: housing, finance, insurance, career, international schools, Dutch culture, sports and events. Specialized writers offer expert advice on complicated issues as the Dutch tax system, legal matters, health-care and investment.

Subscriptions at €19.50 for one year can be made by visiting:
www.xpatjournal.nl/subscribe

Voor het klimaat en voor de kick: Willen is kunnen!

Tekst: Sigrid van Iersel

Wijkgenoot Hans Gielen zet al jarenlang extra stappen om zijn vooroorlogse huis aan de Van Bleiswijkstraat te verduurzamen. Hij doet het voor het klimaat. En voor de kick.

De verwarming gaat in de woonkamer en in keuken pas om half vijf 's middags aan; de rest van het huis verwarmt hij helemaal niet. Een trui is overdag doorgaans voldoende. "Is het warm genoeg?", vraagt hij voor de zekerheid. De thermostaat geeft 17,8° aan.

Hans voert op allerlei mogelijke manieren 'no-regret'-maatregelen door in zijn huis: isolatie toevoegen, energieslurpers weghalen, sluipverbruik indammen. "Het scheelt energiekosten en je levert een bijdrage aan het klimaat. Je krijgt het allemaal terug in je portemonnee, dus waarom niet? Je moet niet lullen, je moet het gewoon doen."

Voor de zonnepanelen op het platte dak zijn een uitstekende investering: Hans behaalt een rendement van 9 procent. "Ik adviseer iedereen om je spaargeld op het dak te leggen."

Nieuwe ramen

Onlangs heeft Hans alle ramen op de begane grond vervangen door het nieuwste isolatieglas. Het vorige dubbelglas was meer dan dertig jaar oud en bleek het voornaamste warmtelek, zo bleek uit de energiescan die hij gratis door de gemeente liet uitvoeren.

Hij liet daarom alle 24 ruiten op de benedenverdieping vervangen, waaronder de originele achterpui uit 1914. Hier en daar moet hij de houten kozijnen nog een beetje bijwerken. Totale investering: €4400. "De vorige ramen gingen dertig jaar mee. Als deze ruiten er ook 30 jaar inzitten, is het over die termijn niet zoveel geld."

Zijn radiatoren gaat hij vervangen door convectorbakken met een lage-temperatuur-verwarming. Het zijn allemaal maatregelen die geen spijt opleveren, ongeacht de keuzes

die voor de toekomstige verwarming van de wijk gemaakt worden. "Met al deze eigen maatregelen wacht ik rustig af wat er in de wijk gebeurt. Ik zie heel graag dat er een gezamenlijk warmtenet komt. Dan kan ik ook helemaal van het gas af."

Hans Gielen zit tevreden voor de warmtepomp die in zijn huis wordt geïnstalleerd

Warmtepomp

Binnenkort komt er ook een warmtepomp in huis. Veel rendement gaat het hem niet opleveren. Hans heeft dankzij alle genomen maatregelen namelijk al hele lage energiekosten: €35 per maand. Hij doet het om nog eens vijftig procent CO₂-reductie te bereiken.

“De rente is laag, dus zo’n investering brengt meer op dan het geld op de bank te laten staan. Het geeft me bovendien een goed gevoel. In mijn werkende leven heb ik veel gevlogen, dus onze generatie heeft misschien al die klimaatproblemen wel veroorzaakt. Daarom ben ik blij om dit nu te kunnen doen. De zomers worden waanzinnig veel warmer. En er komt enorm veel regen naar beneden. Dat kan niet zo doorgaan, dus we moeten echt op een andere manier gaan denken.”

Met simpele middelen kun je al veel doen, vindt Hans. “Willen is kunnen. Natuurlijk is het anders als je geen financiële middelen hebt. Daar maak ik me ook zorgen over. Maar in het Statenkwartier hebben veel mensen een enorme overwaarde op hun huis. Je hoeft bovendien helemaal niet zomaar je huis overhoop te halen. Neem de isolatiemaatregelen als je toch al gaat verbouwen. Ik zie helaas om mij heen dat mensen hun dak vervangen zonder isolatie aan te brengen. Dat vind ik echt doodzonde.”

Slim energie besparen

Dan begint hij een enthousiast verhaal over de datalogger. Een klein apparaatje met een usb-aansluiting, dat hij online voor zes euro op de kop getikt heeft. Hij legde het metertje in zijn badkamer neer om de temperatuur te registreren. Vervolgens zag hij aan de grafieken op zijn computer dat de badkamer de hele dag door warm verwarmd wordt. Leuk om de natte handdoeken op de radiator te drogen, maar in zijn ogen toch vooral energieverspilling. Nu staat de verwarming in de badkamer voortaan uit.

“Met simpele middelen kun je al veel doen”

Hans geniet ervan om slimme dingen te bedenken in zijn huis. Bij zijn speurtocht ontdekte hij nog een andere sluipverbruiker: de close-in-boiler in de keuken. Daar zit nu een schakelaartje op, zodat de boiler tijdens de zomervakantie geen energie meer verbruikt.

Het huis verduurzamen is vooral leuk, benadrukt Hans. “Ik vind dat we in spannende tijden leven, omdat de technologische ontwikkelingen zo snel gaan. In elk armatuur past tegenwoordig een led-lampje. Bijna alles kan. Je bedenkt het en het blijkt al op de markt te zijn. Onvoorstelbaar.”

ESTATA
MAKELAARS O.G.

unique people *unique homes*

Huizen hebben karakters. Bewoners ook. Ze moeten bij elkaar passen. Dat weten wij als geen ander. Ben jij op zoek naar jouw droomhuis of zoek je nieuwe bewoners voor je huis in één van de mooiste of leukste buurten van Den Haag, Wassenaar, Voorburg e.o.? Wij zijn hier helemaal thuis en hebben het juiste netwerk en lange ervaring. Wij begrijpen jouw wensen als geen ander en zullen je met aandacht op een professionele manier ondersteunen. **Zodat jij krijgt waar je echt blij van wordt.**

- ✓ Persoonlijke aandacht
- ✓ Professionaliteit
- ✓ Uniek netwerk
- ✓ Groot team
- ✓ Expat ervaring
- ✓ Breed aanbod

www.estata.nl | 070 350 70 50 | info@estata.nl

Bomen, tegeltuintjes & duurzaamheid

Tekst en fotografie: Abe van der Werff

In het clubgebouw van de Haagse voetbal en cricket vereniging Quick praat ik met Bastiaan Stevens over Groen. Voetballen en milieu? Niet zo'n gekke plek als je bedenkt dat Bastiaan werkt voor Praeter die organisaties helpt bij processen van verduurzaming. Liefst op de lange termijn als eindresultaat een CO₂ neutrale bedrijfsvoering. Dus ook bij Quick want daar hebben ze na het installeren van LED verlichting met hulp van Praeter nu ook zonnepanelen geplaatst.

Bastiaan woonde tot voor kort in de Sonostraat. Hij vond die straat zo kaal zonder bomen en sprak er bewoners op aan. Iedereen weet, vertelt hij, dat de zomers steeds warmer worden, dat er in erg stenige stadsdelen zoals het Geuzen- en Statenkwartier hitte eilanden kunnen ontstaan. Bomen bieden heerlijke schaduw in die warmte, ze helpen de vochtregulatie en ze werken geweldig mee aan de vermindering van CO₂. Een boom is veel interessanter en veel belangrijker dan een auto, roept hij uit. Maar helaas! Bewoners verkiezen nu nog vaak een parkeerplaats boven een extra boom.

Hoe maak je een straat zonder bomen eenvoudig wat groener? Geveltuintjes. Bastiaan sprak zijn straatgenoten aan. Acht bewoners haalden toen de tegels voor hun huis omhoog. Mag dat zo maar? Onze gemeente waardeert iedere inspanning om groen in de stad te bevorderen. Maar er zijn wel regels. De gemeente gunt een bewoner 45 cm diepte van het trottoir om er een tuintje van te maken. Dan moet wel anderhalve meter vrije doorgang overblijven, dat is de afstand tussen tuintje en stoeprand. En je moet beseffen dat je wroet in grond van de gemeente, je léént dus een strookje aarde. De bewoners van de Sonostraat begrepen het. Ze haalden een rijtje tegels voor hun huis weg en bewaarden die tegels of maakten er om hun tuintje een beschermende rand van. Ze groeven een gat van zo'n 40 cm diep en vulden die met potgrond. Planten maar. Het gaf een goed gevoel een groene daad verricht te hebben, de inspanning vergrootte het buurtgevoel. Je groet elkaar nu vrolijk want je passeert geen onbekende. De gemeente had intussen best in de gaten dat deze bewoners actief zijn voor groen. Bastiaan kreeg voor de straat een Gulden Klinker en zo werden de geveltuintjes drie jaar lang door de Gulden Klinker betaald. De landelijke Operatie Steenbreek roept nu uit: 'Tegel eruit, plant erin!' Hebt u ook belangstelling? Kijk even op internet naar uw mogelijkheden.

Bastiaan kijkt me aan, dat was dan één stap. De volgende actie ging toch over bomen. Zouden andere mensen naar de gemeentelijke Groendienst stappen, Bastiaan plantte zelf een boom. Verduurzaming, vond hij, is ook zelf een kuil

graven in het trottoir, voedzame aarde toevoegen en hup! die boom erin. De gemeente kent iedere boom in de stad, alles is geregistreerd, maar deze boom kende men niet. Vingers wezen naar Bastiaan Stevens en het werd een lang gesprek met een begripvolle deskundige van de gemeente. De boom mocht niet, maar gezien de toewijding aan groen en de zorg waarmee de boom was geplant, vooruit, voor deze keer. Maar het gesprek ging verder. Want de groen-deskundige was het met Bastiaan helemaal eens dat in de straten van het Geuzen- en Statenkwartier wel héél weinig bomen staan. Willen de bewoners daar wat aan doen? De groendeskundige heeft al een schets klaarliggen hoe dit

aan te pakken. Eerst moet echter een bewonersgroep de behoefte aan groen in de straat duidelijk uitspreken en bereid zijn de uitvoering te ondersteunen. Dan start het proces van planning, begroting en goedkeuring en tenslotte het aanplanten. Zijn er in het Geuzen- en Statenkwartier bewoners die het leuk vinden deze kar te trekken? Aanmelden kan bij het wijkoverleg Statenkwartier:

wijkoverleg@statenkwartier.net.

Alle mensen die samen actie ondernemen om hun omgeving schoner, veiliger of prettiger te maken kunnen de Gulden Klinker krijgen. Iedereen kan meedoen: van buurtbewoner tot winkelier en scholier.

AD PATRES
uitvaartondernemingen sinds 1888

**‘Levensverhalen
zijn onze inspiratie.’**

Als iemand afscheid neemt van het leven staat juist het unieke van een persoon centraal. Lees op adpatres.nl hoe wij exceptionele uitvaarten componeren. Maak een afspraak om uw wensen te bespreken: 070 355 64 27. Frederik Hendriklaan 7, 2582 BP 's-Gravenhage.

Een uniek leven. Een exceptioneel afscheid. Ad Patres.

www.adpatres.nl

De gebroeders Van der Bol

Tekst en fotografie: **Jorien Jansen**

“Wat een gezellig muziekje, jullie jingle-bell-deurbel”, zei ik toen ik de winkel van de drie broers Van der Bol aan de Willem de Zwijgerlaan was ingelopen om een paar ledlampjes te kopen. “Nou, daar denkt de overbuurman anders over”, zei één van de broers. “Die verzocht ons om het uit te zetten. Niks mag meer. Maar we doen het niet.” Heel goed, dacht ik en toen ontstond bij mij het idee deze mannen eens te interviewen voor de Statenkoerier. Een eer, vonden ze het. Want ze lezen het blad van begin tot eind.

Eerst maar eens voorstellen: Henk, de oudste is 63 jaar. Hij is de man van de buitendienst en het installatiewerk. Dan komt Hans, 61 jaar. Hij bestiert de winkel en doet de in- en verkoop. En dan is er Paul, de jongste, 55 jaar. Hij doet naast de winkel ook de (financiële) administratie. Op de ochtend van het interview zijn ze er alle drie. Ze hebben er zin in. De honden Lady, Duitse herder van vijf, en Donna, een Golden Retriever van drie, liggen elders in de winkel. Moeder (88) is boven, waar het ouderlijk woonhuis zich bevindt. We zitten aan een kleine tafel achterin de winkel, waarop de helft vol staat met kapotte lampen ter reparatie. Henk en Hans schuiven aan. Paul blijft vóór in de winkel voor klanten. Dat blijkt nodig, want tijdens het interview gaat regelmatig de deurbel.

Opa Van der Bol had een elektrotechnisch bedrijf aan de Willem de Zwijgerlaan 33, vader Van der Bol een platenzaak in Morgenstond. Toen opa op jonge leeftijd overleed moest vader dat bedrijf met 35 mensen in dienst overnemen. Hij verkocht zijn eigen zaak en het gezin verhuisde naar het Statenkwartier. Ze kwamen boven de winkel te wonen en zijn met de zaak groot geworden. “Als kleine jongen stonden we achter de toonbank te helpen” zegt Henk. “Als je iets niet goed deed, moest je bij vader komen die uitlegde hoe het wel moest. Daar hebben we een hoop van geleerd.” Hans: “Ook onze moeder kwam tot voor kort nog elke dag beneden, even kijken en voor een gesprekje met de mensen.” Vijftien jaar geleden namen ze gedrieën de zaak over. Technisch Bureau H.J. van der Bol: verkoop van lampen en alles wat met verlichting te maken heeft; installatie van elektra, verlichting, telecom en alarm. “Met drie broers een zaak overnemen, dat komt weinig voor; daar moet je zin in hebben. Wij hebben dat gedaan”, zegt Hans trots.

Het overlijden van hun vader eind 2011 heeft er destijds fors ingehakt. Hij was met succes geopereerd voor darmkanker, maar kreeg een longontsteking. Het Haga-ziekenhuis belde dat het niet goed ging. “We rijden op de Escamplaan naar het ziekenhuis... het is waar gebeurd, hè Paul!” roept Hans naar zijn broer. “Het was stralend weer, de zon scheen, en boven ons ging het sneeuwen. Dat was het tijdstip dat vader stierf. Want toen we in het ziekenhuis aankwamen was hij net overleden. Ik mis hem nog iedere dag”. Om te vervolgen: “Bij onze moeder is dat anders, op haar leeftijd hebben we er nu vrede mee”.

V.l.n.r. Paul, Hans en Henk van der Bol

De winkel hangt vol met lampen maar ook zie ik tien grote dozen staan met stofzuigers erin. “We hebben veel bedrijven als klant en ook ambassades weten ons te vinden”, zegt Hans. “Allemaal mond-tot-mond reclame. Wij doen voor klanten echt moeite om iets te vinden of te repareren. Dat is ook het succes van onze zaak. Er wordt wel gezegd: als van der Bol het niet heeft, vergeet het dan maar”, lacht hij.

Snelle veranderingen techniek

Hoe volgen ze de nieuwe ontwikkelingen en blijven ze bij? “Wij moeten tegenwoordig andere dingen zoeken, want we hebben last van internetverkoop”, zegt Hans. “Mensen willen een lamp, die kost bij ons bijvoorbeeld 10 euro. ‘Maar op internet kost die maar 4 euro’, zeggen ze. Vroeger zei ik dan niks. Nu zeg ik: nou, dan moet u daarheen gaan. Maar als ‘ie kapot gaat, moet u mij niet bellen.” Via vakbladen en beurzen houden wij de nieuwste ontwikkelingen bij”, zegt Henk, “want de techniek verandert snel.” Hans vult aan dat ze ook naar scholingsdagen van Techniek Nederland gaan. Als het gaat om trends in lampen bezoekt Hans de Home Trade Mart beurs in Nieuwegein. Vroeger was dat een uitje waar ze met zijn drieën heen gingen, maar tegenwoordig met de zorg voor moeder en de honden gaat Hans alleen. “Dan maak ik foto’s van wat ik heb gekocht.” Hij laat me enkele lampen zien. “Kijk, dit loodgieterspul is op dit moment helemaal. En dit is leuk voor Scheveningers”, wijst hij op een houten tafellampje met een roer. “De nieuwe collectie gaat de etalage in, en dan haal ik de opruimingslampen er weer uit. De etalage is een klus voor de zondag. Als mensen mij bezig zien met het inrichten van de opruimingsetalage vragen ze: ‘je gaat toch niet weg hè?’” Nee mevrouw, zeg ik. U leest niet goed: hier staat opruiming, geen opheffing.” Hij glundert. Ik zie dat het hem goed doet dat bewoners het heel jammer zouden vinden als de winkel er niet meer zou zijn. Henk bevestigt dat: “Mensen zeggen: als jullie weg gaan, weten we het niet meer.”

Contact met klanten

Het contact met de mensen vinden ze het aller-leukst. “Alle types die je tegenkomt en dan ook nog de bijzondere klanten, zoals bijvoorbeeld Pierre Wind. “Die is altijd blij met ons”, zegt Henk. “Jullie hebben een wereldzaak”, zegt hij.” Ook mevrouw Paagman, de oma van Fabian en Nadine, krijgt een aparte vermelding. “Zij is over de 90 en komt iedere dinsdag een praatje maken met moeder”, zegt Hans. “Ook vanmorgen wilde ze langskomen, maar dat kon dus niet.” Sommige klanten gaven de broers iets extra. Toen Henk van de trap viel was hij bijna een jaar uit de roulatie, onder andere met gebroken ribben. “Op een gegeven moment kon ik weer naar de winkel komen. Een klant die me zag zitten, heeft me helemaal ingetapet. Hij was fysiotherapeut.

Dat heeft echt geholpen!” Hans werd op een andere manier geholpen. “Vroeger vrat ik alles op, en uitte ik me niet. Ook was ik te gehaast. Nu is dat heel anders en denk ik: lukt het vandaag niet, morgen is er weer een dag.” Hoe heeft hij dat veranderd? “Met een psycholoog”, antwoordt Hans. “Die mevrouw is hier toevallig klant en die zag dat aan mij.” Hebben ze goed geregeld: klanten die begaan zijn met hun welzijn. Dat wordt beaamd.

“Als Van der Bol het niet heeft, vergeet het dan maar”

Er zijn ook wel wat zorgen bij de mannen, zoals over de herinrichting van de Fred en waarom ze geen lid kunnen worden van de BIZ. Hans: “Vader was vroeger lid van de winkeliersvereniging, later werd dat de BIZ.” We kunnen wel vrienden worden van de BIZ, maar geen lid” zegt Henk. “Dat vinden we heel raar, niemand heeft ons dat kunnen uitleggen. Nu moet Paul zelf alle informatie van internet halen. Anders zouden we dat op een bijeenkomst horen.” Ook zijn ze benieuwd hoe het zal gaan als de Fred straks open ligt. Henk: “Het zal een stuk rustiger worden, als bus 21 hier niet meer rijdt. Zien de mensen dan nog iets leuks in de etalage?” Hans: “Je moet je niet zo druk maken, joh. We maken gewoon aanbiedingen en zorgen dat de consument naar ons toe komt.”

Hobby’s

Als ik vraag wat ze minder leuk vinden kunnen ze niets bedenken. “Ik ben altijd blij dat ik naar de winkel kan”, zegt Hans. “Ik heb geen hobby’s, maar ik kan niet stilzitten”. Henk en hij zijn om half 8’s ochtends in de zaak. “We lezen wat, de honden moeten uit, we drinken een kop koffie en om half 9 doen we de winkel open.” Om 7 uur’s avonds gaan ze naar huis, nadat ze samen hebben gegeten. Paul kookt meestal. Hans heeft dus geen hobby’s, maar de anderen? Henk leest graag. Hans helpt hem met de titel van een van zijn laatste boeken, van wijkagent Pjotr Vreeswijk. Als ik Paul vraag om zijn hobby roepen de anderen in koor: “computeren!” Paul bevestigt dat. “Ja, van alles: de administratie, dingen opzoeken, Facebook, gewoon achter de computer zitten”.

De broers en het gezin zijn hecht met elkaar. Vullen de broers elkaar ook aan in karakter, wil ik weten. Dat vinden ze een moeilijke vraag. Hans neemt opnieuw het woord: “Je hebt altijd wel eens wat. Maar als een van ons een idee heeft, dan hebben we het erover.” Hoe gaat het straks met de opvolging? Alle drie zijn vrijgezel gebleven en hebben geen kinderen. Hans: “We zijn vast van plan om zo lang mogelijk door te gaan. Over zes jaar bestaan we 100 jaar!” Ik denk bij mezelf: deze mannen hebben een hoge gunfactor. Dat komt wel goed.

Het plantsoen van het Frederik Hendrikplein

Tekst: Karel Wagemans

De bouw van het Frederik Hendrikplein in het vroegere duingebied tussen Den Haag en Scheveningen vond tussen 1905 en 1910 plaats. De eerste huizen daar konden eind 1908 / begin 1909 betrokken worden. Rond diezelfde tijd werd de aanleg van het plantsoen-
gedeelte door de gemeente (als eigenaar van de grond) ter hand genomen.

Een belangrijke rol bij de uitvoering van dit project heeft de latere opzichter bij de toenmalige Dienst der Gemeentelandschappen, Lambertus Otto de Coole (1881–1970) gespeeld. Deze in Utrecht geboren bloemist vestigde zich in 1902 in Den Haag en vond drie jaar later bij de gemeente emplooi als tuinman. In die

Aanleg van de beplanting in het plantsoen van het Frederik Hendrikplein (1909). De man met de pet links is waarschijnlijk De Coole, die met de lichte hoed rechts is Westbroek, de directeur van de landschapsdienst. Naar hem is het park van die naam vernoemd. Bron: Haagse Beeldbank

Frederik Hendrikplein ca. 1920 en 2019

functie toonde hij al snel zijn speciale bekwaamheid in het fraai groeperen én combineren van bloemen en planten in de stedelijke plantsoenen. Als zodanig leek hij dan ook de aangewezen man om vorm en inrichting te gaan geven aan het nieuwe groengebied op het Frederik Hendrikplein, dat op de plek diende te komen van een op dat moment nog kale zandvlakte. Initiatiefnemer was de directeur van de kort tevoren opgerichte plantsoenendienst, Pieter Westbroek (1863–1926).

Door beider inzet werd de vlakte herschapen in een ruim gazon, op de vier hoeken ingeperkt door fraaie bosschages van afwisselende, grotendeels bloemrijke en soms zeer bijzondere gewassen. Hoeveel tijd er in de totstandkoming van dit alles precies is gaan zitten, valt nu niet meer te achterhalen. Het zal echter beslist geen toeval zijn geweest, dat De Coole juist van eind 1911 tot begin 1914 om de hoek van het plein in de Jacob Gillesstraat op nr. 6 woonde. Het lijkt aannemelijk, dat hij vanuit deze strategische plek de groei en de bloei van “zijn” schepping in die dagen ambtshalve nauwlettend volgde en – waar nodig – de ontwikkelingen (verder) begeleidde.

Wat hiervan ook zij, in 1916 was het door hem gestalte gegeven plantsoen reeds “een lust voor de oogen”, zoals een journalist het in dat jaar lovend verwoordde. Dat het rondom geplaatste hek de vrije toegang en daarmee de speelmogelijkheid voor kinderen op die plek verhinderde, werd in die tijd slechts door een enkeling als bezwaarlijk ervaren. Strand en bos lagen immers op loopafstand, terwijl op straat ook rustig gespeeld kon worden. Want veel auto’s reden er toen nog niet rond.

“een lust voor de oogen”

Tegen 1995 gingen er gaandeweg steeds meer stemmen om het plantsoen open te stellen voor gebruik. Tussen voor- en tegenstanders daarvan woedde jarenlang een vaak heftige discussie. Uiteindelijk werd die beslecht door de beslissing van de gemeente om het plantsoen in augustus 2013 – onder voorwaarden – toegankelijk te maken voor jong en oud.

SPECIALE AVONDWANDELINGEN IN HET STATENKWARTIER

Tekst: Gerard Scholtes / Abe van der Werff

Twee namen raken langzamerhand onverbrekkelijk aan rondleidingen in het Statenkwartier verbonden. Eerst Gerard Scholtes (Ooievaart) die wat later ging samenwerken met Piet Vernimmen. Gerard Scholtes organiseerde tijdens het 100 jarig jubileumfeest Statenkwartier druk bezochte rondleidingen. In die tijd verscheen ook een speciaal boek voor rondleidingen in het Statenkwartier (met dank aan Maarten Ruijters) dat de deur uit vloog. Later volgden de rondleidingen ‘Glas in lood’ en ‘Indische wandeling’. Het aantal inschrijvingen van 160 overtrof toen alle verwachtingen.

Wat hebben de heren Scholtes en Verminnen dit jaar voor ons in petto? Wandelen op drie avonden, steeds in twee groepen van maximaal 18 personen. Tijdsduur rond anderhalf uur. Aanmelden vooraf is beslist nodig! De organisatie spreekt van verrassende items, zowel op anekdotisch als historisch vlak.

Data: dinsdag 14 mei, donderdag 16 mei, woensdag 22 mei.

Aanmelden: kijk vanaf begin april op het mededelingenbord van de wijk op Statenlaan / Fred, of op de website van het wijkoverleg. Iedere aanmelder krijgt een bevestiging. Melden zich meer deelnemers dan gedacht, dan kunnen er zelfs twee avonden bijkomen.

www.statenkwartier.net

Oprichting stichting Bescherming Architectuur Statenkwartier

Tekst en fotografie: Abe van der Werff

Wie iets wil bouwen of verbouwen, moet eerst toestemming hebben van de gemeente. Die toestemming heet een omgevingsvergunning. Het Statenkwartier is Rijks Beschermd Stadsgezicht. De Welstands- en Monumentencommissie zal in onze wijk dan ook extra goed letten op bouwplannen. Maar hoe weet je nu of er iemand een pand, waar je vanuit je huis goed zicht op hebt, gaat verbouwen?

Normaal gesproken zal de eigenaar zijn mede-eigenaren in de VVE en zijn omwonenden informeren over zijn bouwplannen. Hij is daartoe wettelijk echter niet verplicht. De website overheid.nl kan relevante informatie geven. Dan moet je die bron wel dagelijks checken. Wie doet dat nou? Zo gebeurt het dat bouwactiviteiten bewoners lelijk kunnen verrassen en dan is het al te laat voor een bezwaar.

Twee vragen:

- Hoe komen bewoners aan voor hen relevante informatie?
- Hoe kunnen zij indien wenselijk bezwaar aantekenen?

Het bestuur van het wijkoverleg is mede in het teken van zijn cultuur-historische taken alert op ontwikkelingen in de wijk. Maar om dagelijks bouwplannen in de gaten te houden en bewoners misschien ook nog eens te ondersteunen, dat gaat voor een bestuur toch te ver.

Een klein groepje wijkbewoners bedacht onder leiding van architect Maarten Ruijters een oplossing. Eerst kijkt iemand vanuit dit groepje dagelijks naar overheidsinformatie over bouwplannen in het Statenkwartier. Lijkt er een ingrijpend plan in aantocht? Dat onderzoekt vooral de architect in het groepje; hij zal vervolgens het bestuur van het wijkoverleg op de hoogte stellen. Daarna kunnen de direct omwonenden worden geïnformeerd want het zijn bewoners die in principe een bezwaarprocedure starten. Het is zelfs mogelijk hen enigszins te ondersteunen in juridische en bouwkundige zin, onderwerpen waar zij gewoonlijk niet erg in thuis zullen zijn.

Om het werk van deze kleine groep – vanzelfsprekend alleen wijkbewoners – een herkenbare en vaste vorm te geven, wil men een stichting oprichten onder de naam Bescherming Architectuur Statenkwartier (BAS). Het bestuur van deze stichting zal bestaan uit de deskundigen drs. ir. Marja Langenberg, ir. Maarten Ruijters b.i., Abe van der Werff en mr. Hans Westenberg.

Verkeert u misschien in een situatie zoals hierboven geschetst, dan kunt u contact opnemen met de heer Ruijters: info@rtarchitekten.com. Voelt u zich aangesproken tot het werk van de stichting i.o. en zal uw deskundigheid de doeleinden ten goede komen? Uw reactie zal bij de heer Ruijters welkom zijn.

NassauHuis

070 324 50 50 | info@nassauhuis.com

NASSAUHUIS
MAKELAARDIJ O.G.

ASPA BEAUTY

*Ongeacht uw leeftijd,
huidtype en wensen
kunnen wij u begeleiden
naar een prachtige
gezonde huid.*

Gratis huidanalyse bij iedere gezichtsbehandeling

ASPA staat voor:

- Specialistische, resultaatgerichte behandelingen
- Alle behandelingen en producten hebben een huidverbeterend en huidverjongend effect.
- Behandelingen op maat met een human touch
- Needle alternative treatments

Antonie Heinsiusstraat 60
2582 VV Den Haag

T 06 - 511 376 56
T 070 - 345 02 15

www.aspadirect.com
info@aspadirect.com

KUNSTURNEN

"Iedere urn is uniek, want ieder mens is uniek."

van Jeanette Lotz
Kunstenaar

KunstUrnen zijn ontworpen en handbeschilderd door mij, Jeanette Lotz, vanuit een unieke emotie. Ze stralen een gevoel uit dat past bij de persoon die is overleden, weerspiegelen een persoonlijke eigenschap, of staan symbool voor hoe de overledene in het leven stond.

Heeft u een vraag of wilt u vrijblijvend worden geïnformeerd? Neem dan gerust contact met mij op.

Email: jlotz.kunsturnen@gmail.com Mobile: +31 (0)6 1843 6931 www.kunsturnen.com

Elektronische reclamezuilen in winkelstraten

Tekst en fotografie: Abe van der Werff

Wat is dat nu weer, een MUPI? Dat zijn reclamezuilen met kleurige digitale beelden die 24 uur per dag opzichtig hun werk in de winkelstraat staan te doen. In het beste geval aan de ene kant reclame en aan de achterzijde bijvoorbeeld een stadsplattegrond. MUPI is uit te leggen als: '**M**obilier **U**rbain à **P**ublicité **I**lluminé'; de firma die deze reclame in Den Haag verzorgt is dan ook het Franse reclamebedrijf Decaux.

De gemeente Den Haag zou er enthousiast over zijn. Bij de introductie, zomer 2017, kondigde verantwoordelijk wethouder Boudewijn Revis (VVD) opgewekt aan dat er geen MUPI's worden geplaatst zonder voorafgaande raadpleging van bewoners en winkeliers. En?

In het Statenkwartier zijn de eerste twee MUPI's geplaatst, op het Prins Mauritsplein en Willem de Zwijgerlaan / Frederik Hendriklaan. Een verrijking van het stadsbeeld, zoals Decaux in ronkende taal verkondigt? Nee, niet echt. Sterker nog, veel mensen ergeren zich aan de opdringerigheid van het medium, vinden het niet passend in het Hollandse straatbeeld.

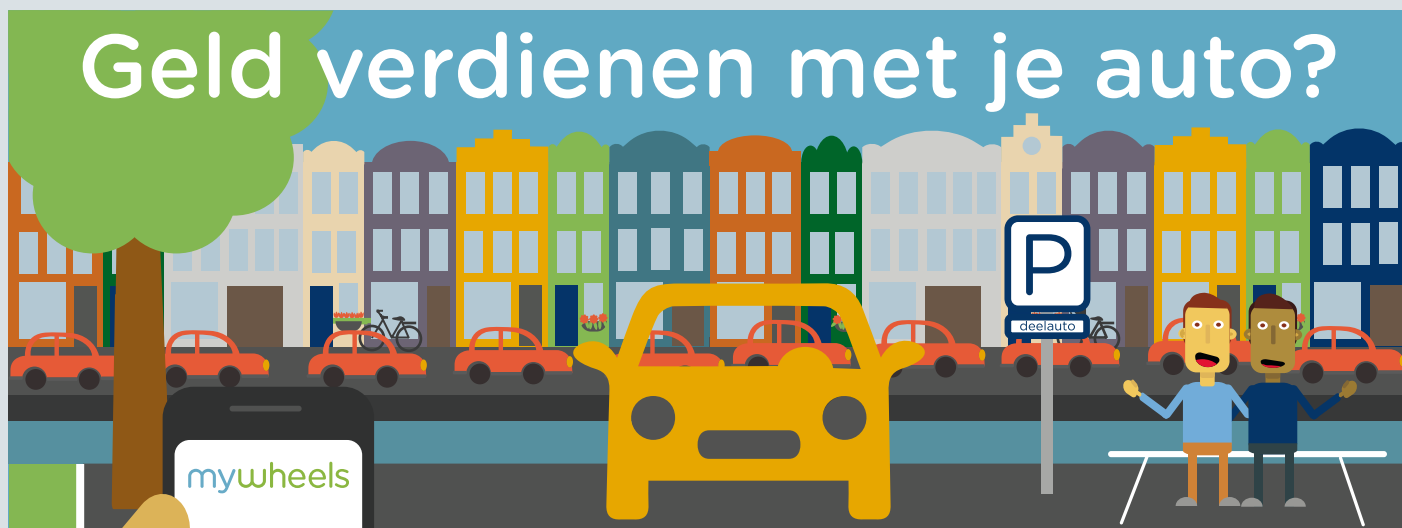
Bovendien betekent het ding op veel plaatsen een aantasting van de architectonische en stedenbouwkundige schoonheid van onze wijk. Onze wijk is Rijks Beschermd Stadsgezicht en daar gelden speciale voorwaarden. Anderen hebben bezwaren tegen de plaatsing omdat de veiligheid van het verkeer in het geding is, zowel voor voetgangers als voor auto's. Dat bezwaar hoor je nog het meest. De wethouder is zijn belofte niet na gekomen en liet de MUPI's aanbrengen zonder voorafgaand overleg met bewoners en winkeliers.

De VVD-fractie in de Haagse gemeenteraad is niet tegen een alternatief voor het wildplakken van posters in de wijk. De partij vindt de MUPI netter ogen en ziet een nieuwe manier van communiceren met de wijkbewoners ontstaan. Toch is er intern al opgemerkt: 'er gaat iets niet goed'. Samen met de Haagse Stadspartij en de ChristenUnie stelde de VVD vragen aan de wethouder. Hoe zijn de bewoners meegenomen in waar de MUPI's worden geplaatst? Is er rekening gehouden met de schaarse ruimte in monumentale gebieden? Is er gelet op de veiligheid? Een snel gegroeide groep bewoners en ook het bestuur van het wijkoverleg Statenkwartier heeft bezwaar aangetekend bij het gemeentebestuur. Andere wijken en met name het Stadscentrum deden dat ook.

En dan komt begin februari het antwoord van wethouder Richard de Mos, hij heeft 'buitenruimte' in zijn portefeuille: De MUPI's blijven staan waar ze staan. Om het contract open te breken, legt hij uit, zou miljoenen euro's gaan kosten. Al in december 2017 heeft de gemeenteraad ingestemd met het reclamebeleid. Toen waren er nauwelijks bezwaren van bewoners. Den Haag Centraal noteert uit de mond van Peter Bos / HSP: "De indruk is toch dat dit allemaal sneaky is gegaan."

Zouden de wijken die bezwaar hebben aangetekend nu eens met elkaar kunnen gaan overleggen? Dan ligt er een breed gedragen bezwaar bij het stadsbestuur op tafel. Een opengebroken contract zou miljoenen kosten, dat zal niet gebeuren, maar de les dat de burger zich lelijk gepasseerd voelt met zijn gegronde bezwaren zal het gemeentebestuur misschien niet zo gauw vergeten. Welke waarde heeft het nog als een wethouder belooft dat bewoners en winkeliers tevoren worden geraadpleegd? Wat intussen overeind blijft is dat door de gemeente voor iedere MUPI een Omgevingsvergunning is af te geven. Indien een bezwaar van de burger tegen een specifieke plaatsing als terecht moet worden beoordeeld, zal de gemeente in ieder geval iets moeten doen. Een vergunning kan door de gemeente altijd worden ingetrokken.

Geld verdienen met je auto?

mywheels

All-risk verzekerd bij Centraal Beheer

Auto openen met je smartphone

Hoe werkt MyWheels Open?

Er wordt een kastje ingebouwd in je auto. Hierdoor kunnen goedgekeurde huurders de auto openen met hun smartphone. Gemiddeld verdien je al snel zo'n 100 euro per maand.

1 jaar gratis!

Ga voor meer info naar **open.mywheels.nl**

Autodelen en verhuren door particulieren onderling

Tekst: Abe van der Werff

Voor de bewonersvergadering van december 2018 had het wijkoverleg de algemeen directeur van My Wheels, Karina Tiekstra, uitgenodigd. Dan moet er iets bijzonders zijn, was de verwachting, en dat was ook zo. Het gaat om een opmerkelijk landelijk initiatief, dat de gemeente Den Haag warm ondersteunt. Autodelen.

Niet alleen delen, maar combineren met verhuren door particulieren onderling. My Wheels is hiermee al sinds 1993 bezig. Karina Tiekstra kwam er maar meteen mee voor de dag: zij zou van alle auto's wel deelauto's willen maken. Als die inspanning eenmaal is beloond, dan is het wagenpark van Nederland héél drastisch verlaagd. Een krachtige maatschappelijke doelstelling dus. My Wheels streeft dan ook niet naar winstmaximalisatie. Zo wil men bijdragen aan minder CO₂ uitstoot, leefbare buurten en sociale verbondenheid. Hoe gaat dit in zijn werk?

Gratis je auto verhuren zonder sleuteloverdracht

Bij My Wheels verhuur je je auto 'aan de burens' zonder gehannes met autosleutels. Er is namelijk een kastje ('boordcomputer') in je auto ingebouwd, gratis voor de inwoners van Den Haag. Een cadeau van de gemeente Den Haag aan zijn inwoners bovendien: het eerste jaar betaal je geen abonnementskosten. Daarna €29,- per maand.

Een auto reserveren kan via de smart phone, trouwens ook het openen van de auto en het afrekenen. En je auto is bij

het delen ook *all risk* verzekerd. Intussen heeft de organisatie het rijbewijs gecontroleerd van toekomstige huurders, keek ook nog even verder naar je eventuele *blacklist* en of de auto aan bepaalde eisen voldoet. Zorgvuldig toch? Voor meer informatie mywheels.nl/open.

Een auto huren kan ook

De particuliere auto's staan voor huurders 24 uur per dag beschikbaar, dat regelt de organisatie. Kijk bij www.mywheels.nl en je ziet meteen welke auto voor jou beschikbaar staat en wat dit kost.

Wie betaalt de benzine? Je krijgt een auto met volle tank mee en je brengt hem met volle tank terug. Maar je kunt ook een brandstofprijs per kilometer instellen.

Wil je rechtstreeks bij My Wheels huren? Dat kan voor €2,50 per uur plus €0,13 per kilometer plus vergoeding van brandstof. Maar in het Statenkwartier staan op dit moment nog geen eigen auto's van My Wheels, wel een klein eindje verder.

Foto: Maaïke Poelen / MyWheels

Bomenroute 1

Ontdekkingstocht door het STATENKWARTIER

Wandelen langs bijzondere bomen in het Statenkwartier

De bomen in de wijk vallen eigenlijk niet zo op. Ze zijn er gewoon: ze vormen de contouren waartegen onze mooie wijk zich aftekent. Maar, het loont de moeite wat beter te kijken. Naar de oude iepen die er vanaf de aanleg van het Statenkwartier staan, naar de dennen die het zand bij elkaar houden, naar de schaduwwijke planten die zorgen voor een mediterrane sfeer op een klein pleintje. De viering

van 100 jaar Statenkwartier is een uitgelezen moment om even bij de bomen stil te staan.

De bomen in de wijk zorgen niet alleen voor een mooie entourage. Ze houden de lucht schoon, zorgen voor de opname van regenwater en verlagen de temperatuur in de zomer. Hoe meer groen, hoe beter. Hoe meer bomen, hoe beter. We geven dit jaar, samen met de gemeente, een extra voorzet. Het

asfalt op het Prins Mauritsplein gaat weg.

Er komt een (herdenkings)boom voor in de plaats waaronder kleine kinderen in de schaduw kunnen spelen. Daarnaast gaan we het pleintje verfraaien met planten en struiken die de biodiversiteit bevorderen.

Wij hopen dat ook u, via deze route, nieuwe stappen wilt zetten naar verdere vergroening van de wijk.

De wandelroutes

De bomen zijn in twee routes samengebracht: route 1 en route 2. Beide routes beginnen in de tuin van het Gemeentemuseum en eindigen op het prins Mauritsplein. De bomen zijn op de plattegrond aangegeven met een cijfer: 1 voor de eerste boom op de route, 2 voor de tweede boom enz.

U vindt op iedere boom van de routes een bordje met o.a. een QR code. Scant u de code met uw smartphone, dan ziet u historische foto's van de bomen in hun omgeving op www.statenkwartier.net.

U kunt de route aanvullen met uw eigen foto's en verhalen over bomen in de wijk door ze te uploaden naar de website.

START ROUTE 1 →

1 De bomenroute start in het Museum. In de ontvangsthall neemt u de deur naar de tuin. Loop het pad af en u ziet een prachtige **notenboom** (*Juglans Gulantifolia Cordiformis*), ook wel **hicorynoot** (*Carya tomentosa*) genoemd. De stamomtrek is 237 cm.

Loop dezelfde weg terug en ga via de ontvangsthall van het Museum weer door de voordeur naar buiten. Steek de Stadhouderslaan over naar de Cornelis de Wittlaan en loop die in. Voorbij de Aert van der Goessstraat, achteraan links op het grasveldje, staan een Chinese peer, een eik, twee haagbeuken, een kastanje, een tulpenboom en zwarte dennen. Het schijnt dat een aantal van deze bomen door bewoners zelf is geplant.

Loop naar de hoek met de Jacob Gillesstraat.

2 Hier staat een hele oude, bijzondere boom, een **Japane schijniep** (*Zelkova serrata*), geplant ca. 1900. De boom staat op de monumentenlijst. De stamomtrek is 290 cm, de hoogte bijna 13 meter. In de boom is een pijpje te zien dat geïnstalleerd is door een boomchirurg. Vanaf 1967 is ook in het Statenkwartier boomchirurgie populair. Doel was verbetering van de gezondheid van de boom via het verwijderen van afgestorven hout, het aanbrengen van storm- en trekankers en de behandeling zijn de zwakke plekken. Ankers worden tegenwoordig niet meer geplaatst.

Iets verderop in de Jacob Gillesstraat, links, staan twee mooie **Kaukasische vleugelnoten** (*Pterocarya fraxini folia*) geplant in 1937. Hun omtrek is ca. 250 cm. In de zomer zijn de bladeren olijfgroen, in de herfst goudgeel. De stam heeft een mooi kurkpatroon: een teken dat hij oud is.

Vervolg uw weg langs de Cornelis de

Wittlaan, steek de Van Boetelaarlaan naar rechts over en loop tot aan het pleintje voor koffiehuis 'Paviljoen Withuis'.

3 Links en rechts staan twee rijen bomen. Vanaf 1915 plantte de gemeente systematisch rijen bomen aan in nieuwe wijken. Het Statenkwartier was de eerste wijk waarin dat gebeurde. Tot die tijd stonden bomen vooral in tuinen van particulieren. Links ziet u een rij **Hollandse iepen** (*Ulmus hollandica*) geplant rond 1910. De voorste heeft een omtrek van 264 cm. De rechterrij bestaat voornamelijk uit **Canadese Populieren** (*Populus canadensis Serotina erectum*). Het plantsoen verderop is ook rond die tijd aangelegd. Verspreid over de Van Boetelaarlaan staan verschillende iepen en populieren die meer dan 50 jaar oud zijn.

Steek de Van Boetelaarlaan over, loop via de Van Loostraat naar de Jacob Gillesstraat. Sla hier linksaf.

4 De acht **bolcatalpa's** (*Catalpa bignonioides 'Nana'*), ook wel trompetbomen, zijn door omwonenden in 2002 in de Jacob Gillesstraat aangeplant. De bewoners hebben met de gemeente afgesproken dat ze zelf voor het onderhoud zorgen.

Loop de Jacob Gillesstraat uit naar het Frederik Hendrikplein. Loop rechtdoor tot de halfronde uitsparing van het gazon tegenover de nummers 20 en 22.

5 U ziet hier vier **gewone esdoorns** (*Acer pseudoplatanus*) die in 1909 zijn geplant. De stamomtrek van de dikste boom is 360 cm. Twee van de vier esdoorns staan op de lijst van monumentale bomen.

Bomen zijn niet alleen erg mooi, ze filteren ook roet- en stofdeeltjes uit de lucht.

Loop terug en sla linksaf om het gazon. Loop linksaf de Frederik Hendriklaan in.

6 Meteen rechts staat een dikke boom, een **Huntington iep** (*Ulmus hollandica Vegeta*) uit 1936 met een omtrek van 406 cm. Vanaf deze iep, en alle andere in de wijk, dwarrelen in mei miljoenen zaadjes als sneeuw naar beneden.

In Amsterdam is een festival naar deze 'lentesneeuw' genoemd. Ook iets voor het Statenkwartier? Kijk op www.springsnow.nl

Loop via het hekje het gazon op.

7 Linksachter op het gazon staat, met een hekje eromheen, een jonge **treuriep** (*Ulmus glabra Camperdownii*). Hij staat op de plek van een oude iep die in 2013 is omgezaagd. De boomstam was hol en vormde een risico op omvallen. Van de oude stam is een plank hout gezaagd. Uit telling van de jaarringen bleek dat deze boom 110 jaar oud was.

Loop terug, diagonaal links het gazon over naar een hoge spitse boom.

8 De **Japane notenboom** (*Ginkgo biloba*) is geplant omstreeks 1930. Hij is 16.40 m hoog en heeft een stamomtrek van 230 cm. Het blad lijkt op een eendenvoet en inspireerde zelfs Goethe. De boom staat op de lijst van monumentale bomen.

Ga nu hetzelfde hekje weer uit. U bevindt zich weer op de Frederik Hendriklaan. Sla links af de laan in. Links en rechts van de laan staat nog een enkele oude iep.

Bij enkele bomen ziet u op ongeveer twee meter hoogte een horizontale lijn langs de stam lopen. Als u daar een verklaring voor weet: gaag informatie naar de website!

U passeert de Willem de Zwijgerlaan, daar komt een rotonde. *Vijf bomen moeten worden geveld, de gemeente plaatst er 23 voor terug.* Vervolg de laan tot de Statenlaan.

9 Op de Statenlaan, links bij de tramhalte staan een aantal statige **Huntington iepen** (*Ulmus hollandica Vegeta*) uit 1936. Stelt u zich voor dat links en rechts op de Statenlaan, waar nu de tram rijdt, vroeger een rijwiel- en ruitpad lagen. Zulke brede paden omzoomd door iepen, lagen ook op de Willem de Zwijgerlaan en de Prins Mauritslaan.

De iepziekte heeft ook bomen in het Statenkwartier getroffen. Een schimmel holt de boom helemaal uit, waardoor hij afsterft. Van buitenaf is dat niet te zien. Als deze bomen worden gekapt, roept dat vaak veel emoties op. Oude iepen worden tegenwoordig ingeënt tegen iepziekte. Veel iepensoorten zijn tegenwoordig resistentier tegen de ziekte.

Loop verder de Frederik Hendriklaan af naar het Prins Mauritsplein.

10 Het pleintje aan uw rechterhand wordt in het najaar van 2015 vergroend. Buurtbewoners hebben hierbij samengewerkt met de gemeente. Met het planten van een **amberboom** (*Liquidambar styraciflua Worplesdon*) wordt 100 jaar Statenkwartier herdacht. In de hoop dat de wijk in de toekomst nog groener zal worden. Onder de boom wordt een tijdscapsule met berichten voor het nageslacht geplaatst.

Hoe de herdenkingsboom er ongeveer uit gaat zien kunt u bekijken bij lunchroom Tasty op de hoek van de Frederik Hendriklaan en het Prins Mauritsplein. Op vertoon van de bon in het juninummer van de Statenkoerier krijgt u een tweede kopje koffie gratis.

EINDE VAN DE WANDELING ■

Colofon Met dank aan: Gemeente Den Haag, stadsdeel Scheveningen, Bas Steenks, Adviesraad Monumentale Bomen, Haags Gemeentearchief die de historische foto's ter beschikking stelde, Keimpe Roosjen. Samenstelling route: Marijke van Iperen, Cora van der Veere, Ester de Vries. Vormgeving: A la Leen. Webmaster: LOL Media Design. Productie bordjes: Patrick Lijdsman, Transvorm

Bomenroute 2

Ontdekkingstocht door het STATENKWARTIER

Wandelen langs bijzondere bomen in het Statenkwartier

De bomen in de wijk vallen eigenlijk niet zo op. Ze zijn er gewoon: ze vormen de contouren waartegen onze mooie wijk zich aftekent. Maar, het loont de moeite wat beter te kijken. Naar de oude iepen die er vanaf de aanleg van het Statenkwartier staan, naar de dennen die het zand bij elkaar houden, naar de schaduwwijke planten die zorgen voor een mediterrane sfeer op een klein pleintje. De viering

van 100 jaar Statenkwartier is een uitgelezen moment om even bij de bomen stil te staan.

De bomen in de wijk zorgen niet alleen voor een mooie entourage. Ze houden de lucht schoon, zorgen voor de opname van regenwater en verlagen de temperatuur in de zomer. Hoe meer groen, hoe beter. Hoe meer bomen, hoe beter. We geven dit jaar, samen met de gemeente, een extra voorzet. Het

asfalt op het Prins Mauritsplein gaat weg.

Er komt een (herdenkings)boom voor in de plaats waaronder kleine kinderen in de schaduw kunnen spelen. Daarnaast gaan we het pleintje verfraaien met planten en struiken die de biodiversiteit bevorderen.

Wij hopen dat ook u, via deze route, nieuwe stappen wilt zetten naar verdere vergroening van de wijk.

De wandelroutes

De bomen zijn in twee routes samengebracht: route 1 en route 2. Beide routes beginnen in de tuin van het Gemeentemuseum en eindigen op het prins Mauritsplein. De bomen zijn op de plattegrond aangegeven met een cijfer: 1 voor de eerste boom op de route, 2 voor de tweede boom enz.

U vindt op iedere boom van de routes een bordje met o.a. een QR code. Scant u de code met uw smartphone, dan ziet u historische foto's van de bomen in hun omgeving op www.statenkwartier.net.

U kunt de route aanvullen met uw eigen foto's en verhalen over bomen in de wijk door ze te uploaden naar de website.

100 jaar
Statenkwartier
1915-2015

START ROUTE 2 →

1 De bomenroute start in het Museon. In de ontvangstrhal neemt u de deur naar de tuin. Loop het pad af en u ziet een prachtige **notenboom** (*Juglans Gulantifolia Cordi-formis*), ook wel **hicolorynoot** (*Carya tomentosa*) genoemd. De stamomtrek is 237 cm. De boom is ruim 10 meter hoog.

Door de tuin loopt u verder, op de hoek een prachtige goudiep. Verder naar de Brasserie, dan naar links, trapje op, pad volgen rechts aanhouden. Hekje door: bij de wegwijzer staat een bijzondere esdoorn.

2 Deze **esdoorn** (*Acer campestre*) maakt onderdeel uit van een kunstwerk dat de slachtoffers van chemische oorlogvoering in beeld houdt. Het monument is gemaakt in opdracht van de OPCW, Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons. De OPCW controleert de naleving van het Chemisch Wapenverdrag. Het kunstwerk bestaat uit 3 bomen. De esdoorn, een zonnecelboom en een virtuele boom. De zonnecelboom geeft energie aan een webcam. Daarop is altijd het monument te zien. De virtuele boom via www.thismeldingtree.org. groeit door het aantal bezoeken aan de site.

De tekst bij de boom luidt: 'Deze samenstellende boom bevindt zich in vaste toestand, onder het vriespunt. Door lichtdeeltjes uit jouw blik kan hij ontdooien, er deels mee versmelten'.

Aan de overzijde van de straat vindt u een rij paardenkastanjes.

3 De bewoners van de Catsheuvel kijken uit op een prachtige rij **witte paardenkastanjes** (*Aesculus hippocastanum*). Veel paardenkastanjes, zoals die langs de Hofvijver, hebben het moeilijk. Zij worden bedreigd door

de kastanjabloedingsziekte, die de vitaliteit van de boom aantast. Deze staan er gelukkig nog goed bij. De vruchten van deze wilde kastanje-soort kunnen niet gegeten worden.

Catsheuvel links aflopen naar het Statenplein, langs koffiehuis 't Statenplein'. Daar staat aan de overkant een abeel, tegenover nr. 7.

4 **Grauwe abeel** (*Populus canescens De Moiffart*). Deze abeel is geplant in 1957. De boom staat op de lijst van monumentale bomen. Bomen waarvan hoveniers vrezen dat hij aftakt, kunnen een soort MRI-scan krijgen. Met deze z.g. Picus meting, wordt bepaald of de boom veilig kan blijven staan. Dit is een van die bomen die in de gaten gehouden wordt. Stamomtrek is nu 389 cm.

5 **Hoge bomen als deze zijn van veel belang voor de luchtkwaliteit in de wijk. Ze halen koolstofdioxide uit de lucht en geven er zuurstof voor in de plaats.**

Steeke de Statenlaan over en loop nu rechts de van Bleiswijkstraat in, tot de Benthinkstraat. Op de hoek, op het terrein van de Duinnoordschool, staat een plataan met een geschiedenis.

6 Deze mooie **plataan** (*Platanus acerifolia*) is dankzij inspanningen van het toenmalige Wijkoverleg Statenkwartier en een attente buurvrouw in de zomer van 1994 verhuisd vanaf de Van Beuningstraat. In die straat was nieuwbouw gepland. Drie bomen konden blijven staan, één kon worden verplaatst naar de tuin van de Duinnoordschool.

Loop de van Bleiswijkstraat helemaal uit tot de Johan van Oldenbarneveltlaan. Sla rechtsaf naar de drie oude iepen op het grasveldje.

6 Drie **Hollandse iepen** (*Ulmus hollandica Vegeta*) staan sinds 1900 op het grasveldje bij de Eisenhowerlaan. De iepen staan op de lijst van monumentale bomen. Ze behoren tot de oudste van de wijk. De omtrek van de dikste boom is ca. 420 cm: de allerdikste boom van het Statenkwartier.

Deze bomen hebben niet alleen vele jaren plezier verschaft aan wijkbewoners, ze hebben ook heel wat regenwater vastgehouden. Bomen zorgen er voor dat er minder kans is op wateroverlast.

Draai om en loop de van Oldenbarneveltlaan af naar de Frederik Hendriklaan. Rechts om de hoek staat de eerste van een aantal zilversdoorns.

7 Links en rechts van de Frankenslag, richting Scheveningseweg ziet u acht knoestige, **zilversdoorns** (*Acer saccharinum*). In de lente vormen ze kleine onopvallende bloemjes met een roze, rode kleur. De onderkant van het blad is zilverwit, vandaar de naam.

Steeke de weg over naar het pleintje links, bij de platanen. Rust even lekker uit op het bankje.

8 Vier gewone **platanen** (*Platanus acerifolia*), geplant in 1970. Platanen zijn direct te herkennen aan de stam. Van de schors vallen stukken af zodat er grote groene, bruine plekken ontstaan. De plataan is een schaduwrijke boom. Daarom is hij vaak te vinden op zonovergoten, mediterrane pleintjes. Zijn schaduw wordt ook bezongen in de aria Ombra mai fu (van G.F.Händel). Kijk ook even naar rechts naar de Hollandse iepen uit 1936 voor het witte pand.

Loop de van Oldenbarneveltlaan verder omhoog en neem de eerste weg rechts, de

van Dorpsstraat. Ga voor het plantsoentje schuin naar links. Na nr. 11 kunt u de trap op, tot het uitzichtspunt.

9 Verspreid over het duintje staan een aantal **zwarte dennen** (*Pinus nigra*). Het Doornpark is de enige onbebouwde duintop in het Statenkwartier. Rondom het duimbos is hoge bebouwing, maar er is nog steeds een verrassend uitzicht op zee. Door de dennenbomen blijft het duin het hele jaar groen. In het voorjaar licht de bloeiende sleedoorn met witte plekken op.

De zwarte den is vaak aangeplant in de wijk om het losse zand vast te houden.

Keer om en houd rechts aan. Ga voor het grasveld naar links. U komt weer op de Johan van Oldenbarneveltlaan uit. Sla links af richting Frederik Hendriklaan. Ga naar links en loop terug. Ga de Frederik Hendriklaan rechts af, tot aan het Prins Mauritsplein.

10 Het pleintje aan uw linkerhand wordt in het najaar van 2015 vergroend. Buurtbewoners hebben hierbij samengewerkt met de gemeente. Met het planten van een **amberboom** (*Liquidambar styraciflua Worpleston*) wordt 100 jaar Statenkwartier herdacht. In de hoop dat de wijk in de toekomst nog groener zal worden. Onder de boom wordt een tijdsapsule met berichten voor het nageslacht geplaatst.

Hoe de herdenkingsboom er ongeveer uit gaat zien kunt u bekijken bij lunchroom Tasty, op de hoek van de Frederik Hendriklaan en het Prins Mauritsplein. Op vertoon van de bon in het juninummer van de Statenkoerier krijgt u een tweede kopje koffie gratis.

EINDE VAN DE WANDELING ■

Schildersbedrijf F.W. Heijstek & Zn.

Kranenburgweg 17b
2581 XX Den Haag

Tel. 070 - 354 90 08
Mobiel: 06 - 51701393
fheijstek@telfort.nl

Hypnotherapie effectief bij:

- ✚ Spanning, stress, burn out
- ✚ Slaapproblemen, depressie
- ✚ Prikkelbaar darmsyndroom
- ✚ Hoofdpijn, migraine en tinnitus
- ✚ Onzekerheid, laag zelfbeeld
- ✚ Traumaverwerking
- ✚ Angsten, fobieën
- ✚ Pijnklachten

Lid NBVH Vergoeding
vanuit aanvullende
verzekering mogelijk.

KERNcirkel
sneller tot de kern

www.kerncirkel.nl
van Aerssenstraat 1
2582 JD Den Haag

Meer info of **gratis** kennismaken? Robert
Bronnewasser **06-53531054**, info@kerncirkel.nl
I speak English, Ich spreche Deutsch

Met passende zorg, langer zelfstandig en thuis bij Oldael

Zorggroep Oldael beheert twee woonzorgcentra in goede wijken in Den Haag, met ruime appartementen, een eigen keuken en begeleiding, zorg en verpleging op maat. U bent van harte welkom voor een rondleiding in **Aelbrecht van Beijeren** (Benoordenhout) en **Oldeslo** (Duttendel).

Bel voor een afspraak of meer informatie met onze cliëntadviseur op **070-530 05 08**

www.oldaen.nl

STICHTING ZORGGROEP
OLDAEL

Kipp woningrenovatie is een aannemersbedrijf dat verbouwingen en restauraties verricht met passie voor ambacht, vormgeving en binnenhuisarchitectuur.

Met meer dan 10 jaar werkervaring heeft **Kipp woningrenovaties** een groot netwerk van vaklieden, binnenhuisarchitecten en meubelmakers. Dit maakt het mogelijk om zowel kleine werkzaamheden als grote projecten uit te voeren.

Kijk op www.kipp.nl voor inspiratie en informatie, of bel:
070 310 74 64
06 52 45 80 88.

Lid van FNV ZBo
Lid keurmerk kwaliteitsvakman

10 Jaar
2006 - 2016

KIPP
renovatie - restauratie - realisatie

keurmerk
binnenhuis
architecten

Colofon

De Statenkoerier is een uitgave van het bestuur van het Wijkoverleg Statenkwartier.

Bestuur wijkoverleg@statenkwartier.net

Redactie statenkoerier@statenkwartier.net

Jaargang 40, uitgave maart 2019, nummer 1.

De Statenkoerier verschijnt viermaal per jaar en wordt gratis huis-aan-huis bezorgd. Oplage 6.600.

Verschijningsdatum volgend nummer: 17 juni 2019.

Kernredactie Statenkoerier

Jan Bron Dik

Menno de Groot

Abe van der Werff (*hoofredacteur*)

Contactpersoon bestuur Wijkoverleg

Dennis van Iersel

Vaste medewerkers

Sigrid van Iersel

Jorien Jansen

Mark en Marie-Louise Sekrève

Karel Wagemans

Druk: Edauw + Johannissen Drukkerij, Den Haag

Verspreiding: Huis Aan Huis Amsterdam

Vormgeving: Studio Eyal & Myrthe, Den Haag

De Statenkoerier wordt bezorgd op alle adressen in het Statenkwartier, óók indien NEE-NEE stickers zijn toegepast. Aldus is besloten op de wijkvergadering van 12 november 2013 en is herbevestigd op 16 november 2016. Veel gebruikers van NEE-NEE stickers ontvangen graag de Statenkoerier maar willen verschoond blijven van overig drukwerk. Wie geen prijs stelt op de Statenkoerier kan dit melden op info@statenkwartier.net met vermelding van het woonadres.

Hebt u vragen of opmerkingen?

Mail naar statenkoerier@statenkwartier.net

Abonnement: €20,00 per jaar. Aanvraag sturen naar statenkoerier@statenkwartier.net

Vrienden van het Statenkwartier

Bankrekening NL85 INGB 0000175903 t.n.v. de stichting Vrienden van het Statenkwartier, Den Haag.

Voorpagina foto: Abe van der Werff

© **Auteursrecht Wijkoverleg Statenkwartier**

Adverteren in de Statenkoerier

Formaten (breed × hoog) en tarieven per plaatsing:

1/1 pagina 185 × 250 mm: €550,00 (omslag €750,00)

1/2 pagina 185 × 123 mm: €375,00 (omslag €550,00)

1/2 pagina 90 × 250 mm: €375,00 (omslag €550,00)

1/3 pagina 185 × 80 mm: €250,00

1/3 pagina 90 × 165 mm: €250,00

1/6 pagina 90 × 80 mm: €120,00

“Statenkoeriertje”: maximaal 30 woorden zwart-wit tekst.

Geen logo's. €30,00

Bij een jaarcontract betaalt u éénmalig 4 advertenties en krijgt u 20% korting op de totaalprijs. Een jaarcontract loopt van 1 januari t/m 31 december. Advertentietarieven zijn excl. pre-presswerkzaamheden. Mail voor meer informatie:

kroemer@kpnmail.nl

Advertenties voor het volgende nummer:

inleveren uiterlijk 9 mei 2019 bij Mirjam Kroemer,

kroemer@kpnmail.nl

Servicenummers

Stadsdeelkantoor Scheveningen Scheveningseweg 303

www.denhaag.nl/contact Tel: 14070

Politie Geen spoed, wel politie. 0900 - 8844

of **anoniem** 0800 - 7000

Teksttelefoon Voor doven en slechthorenden: 0900 - 1844

Uiteraard kunt u 24 uur per dag bellen met **112** (spoedeisende zaken)

Wijkagent (bureau Scheveningen): henry.stegehuis@politie.nl

Welzijn Scheveningen Algemeen Maatschappelijk Werk en ouderenadviseurs.

Tel: 070 - 416 20 20 / Website: www.welzijnscheveningen.nl

Dienstenwinkel: Tel: 070 - 360 14 65

Algemene burenhulp (gratis) Tel: 070 - 262 99 99

Wijk- en Dienstencentrum Couvéehuis Frankenslag 139

Tel: 070 - 3500694

www.welzijnscheveningen.nl/statenkwartier/couveehuis

Wijkbus Groot Scheveningen Tel: 070 - 3385495 / 070 - 3385496

Spoedeisende huisartsenhulp SMASH

Maandag t/m donderdag 17.00–08.00 uur

Weekeinde: vrijdag 17.00 uur tot maandag 08.00 uur.

Tel: 070 - 3469669

Dienstdoende apotheken Tel: 070 - 3451000

Tandartsendienst

Spoedgevallen nacht / weekend, Tel: 070 - 3110305

Dierenartsen weekenddienst

Spoedgevallen nacht / weekend, Tel: 070 - 3110307

www.alexandriabv.nl

PARKSTAETE
S C H I L D E R W E R K E N

www.parkstaeteschilderwerken.nl

**Goed makelaarschap
zit 'm in de details.**

Huizen die steeds sneller worden verkocht. De hypotheekrente die onder het vriespunt daalt. De woningmarkt is oververhit. Of u nu een woning zoekt of er een wilt verkopen: u heeft een makelaar nodig die de rust bewaart. Die het overzicht behoudt. Mét oog voor de details. Dat is Nelisse, al 40 jaar. Ons team staat voor u klaar. Maak snel een afspraak voor een adviesgesprek.

Dit is Nelisse.

Statenlaan 128, Den Haag • T 070 350 1400 • E info@nelisse.nl • www.nelisse.nl

40
JAAR